

Volnočasové aktivity mládeže se zaměřením na Dívčí saxofonový orchestr Luhačovice

Dana Musilová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dana MUSILOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Volnočasové aktivity mládeže se zaměřením na Dívčí saxofonový orchestr Luhačovice**

Zásady pro vypracování:

Předmětem práce je dopad nabízených aktivit v zájmových činnostech na výchovu a vývoj dnešní mládeže.

Prostudování odborné literatury zaměřené k dané problematice.

Uplatnění metod kvalitativního výzkumu.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER B. Děti, mládež a volný čas 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-927-5.

PELIKÁN J. Výchova jako teoretický problém 1. vyd. Praha: Amosius servis, 1995. ISBN 80-85498-27-8.

PELIKÁN J. Výchova pro život 1.vyd. Praha: ISV nakladatelství, 1997. ISBN 80-85866-23-4.

PILKA J. Setkání s hudbou 1. vyd. Praha: X-Egem, 2003. ISBN 80-7190-072-8.

LIŠKOVÁ M. Zpíváme s dětmi 1. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0855-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 18. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 5.5.2009

..... Dana Musil'

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na využívání volného času našich dětí, jelikož péče a starostlivost o tyto aktivity by měla být v zájmu nás všech. Teoretická část se zabývá pojmem volný čas, definicemi, možnostmi a nabídkami jeho využívání. Dále jsem zmínila některá zařízení a organizace, která se zabývají náplní výchovy a vzdělávání ve volném čase. Vhodným vedením lze v tomto čase posilovat a napomáhat formování osobnosti mladého člověka, utvářet jeho hodnotovou orientaci. Úlohou nás dospělých je starat se o adekvátní nabídky aktivit prostřednictvím zájmových středisek a organizací. To, že vhodně a cíleně zvolené aktivity mohou být dětem přínosné, jsem chtěla ověřit v praktické části prostřednictvím hudebního souboru tvořeného dívkami a chlapci, kteří svůj volný čas věnují hře na hudební nástroj a zpěvu. Hudbou lze účinně posilovat estetické vztahy k okolí. Mladý člověk se tak učí harmonii, vnímání, prožívání, posiluje si hudební paměť a představitivost, učí se souhře s kolektivem a spolupráci.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, dívčí saxofonový orchestr, hudba, hudební soubor

ABSTRACT

In my Bachelor Thesis I focus on leisure time exploitation of our children, because care and solicitude of these activities would be in the interest of all of us. In the theoretical part I deal with the concept of leisure time, relevant definitions, possibilities and offers for its exploitation. I have described some institutions and organizations, which are concerned with upbringing and education in leisure time. It is possible to reinforce and help to form a personality of young person by suitable guidance in leisure time, to create his value orientation. A task of adults is to take care of adequate offers of activities through hobby centres and institutions. In the practical part I wanted to verify by means of a music ensemble created by girls and boys, who devote their leisure time to playing music instrument and singing. It is possible to reinforce effectively the aesthetic relations to environment by music.

Young person learns harmony, perception, feeling, strengthen his music memory and imagination by this, he learns to cooperate with a team.

Keywords: leisure time, leisure time activities, girls' saxophone orchestra, music, music ensemble

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, PhD. za její odborné vedení, metodickou pomoc a rady, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Vřelé poděkování patří Vladimíru Schlimbachovi za vstřícnost a zajímavé informace.

Rovněž děkuji Renatě za přátelskou podporu a své dceři Daně za pomoc při výzkumné části práce.

Motto: *„Hudba je jedním z nejlepších prostředků k probuzení citů.“*

Christoph Willibald Gluck

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 VOLNÝ ČAS	15
1.1 VÝVOJ VÝCHOVY VE VOLNÉM ČASE	15
1.2 DEFINICE VOLNÉHO ČASU.....	16
1.3 NABÍDKOU AKTIVNÍ ČINNOSTI PŘEDEJÍT PASIVNÍ ČINNOSTI	17
1.4 VZTAH MLÁDEŽE K HODNOTÁM	19
1.4.1 Hodnoty získané v rodině.....	20
1.4.2 Hodnotová výchova ve škole	21
1.5 SNAHA O ELIMINACI NEGATIVNÍCH VLIVŮ PŮSOBÍCÍ NA MLÁDEŽ	23
2 SUBJEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	26
2.1 RODINA	26
2.2 ŠKOLA	28
2.3 INSTITUCE PRO VÝCHOVU VE VOLNÉM ČASE	29
2.3.1 Školská a mimoškolská zařízení nabízející zájmové činnosti	30
2.3.2 Nízkoprahová zařízení pro mládež.....	32
2.3.3 Nestátní neziskové organizace pro volný čas	32
3 ČINNOSTI V ZÁJMOVÝCH KROUŽCÍCH	34
3.1 HUDBA JAKO ZÁJMOVÁ ČINNOST	35
3.2 VÝZNAM HUDBY V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 HISTORIE A SOUČASNOST SAXOFONOVÉHO SOUBORU	38
4.1 VZNIK SOUBORU.....	38
4.2 KDY JE VHODNÉ ZAČÍT HRÁT NA SAXOFON	38
4.3 KONCERTNÍ VYSTOUPENÍ	39
4.3.1 Místa, kde již saxofonový orchestr vystupoval.....	39
4.3.2 Hudební repertoár.....	40
4.4 VLIV HUDBY NA MLADÉ LIDI	40
4.5 SOUČASNÁ PODOBA SAXOFONOVÉHO ORCHESTRU	40
5 METODIKA VÝZKUMU	42
5.1 ROZHOVORY	42
5.1.1 Stanislava	42
5.1.2 Jitka	46
5.2 ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	50
5.3 DOTAZNÍK.....	51
5.3.1 Výzkumný soubor	51

5.3.2	Cíl výzkumu	51
5.3.3	Hypotéza	51
5.3.4	Vyhodnocení výsledků dotazníku	52
5.4	ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	63
	ZÁVĚR.....	64
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
	DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	69
	SEZNAM TABULEK.....	70
	SEZNAM GRAFŮ	71
	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Mnoho dnešních dětí a dospívající mládeže se ve svém volném čase nudí, nechtějí, nemohou nebo neví, kde hledat smysluplnou činnost. Nutno podotknout, že na nečinnosti dětí se velkou měrou podílí i dnešní hektický způsob života. Rodiče jsou v neustálém spěchu, na úkor času stráveného v zaměstnání jsou ochuzují své děti o možnost společně prožitých chvil. Vzájemné vztahy se mění k horšímu, snižuje se kontrola nad výchovou potomků. Potřeba být úspěšným a ještě úspěšnějším odvádí pozornost rodičů od porozumění a chápání problémů svých dětí. „*Honba za nesprávně pochopeným smyslem života, za něčím vnějším a pomíjivým, bohužel, připravuje mnohé z nás o plné prožití života mezi lidmi blízkými, o procítění a vychutnávání třeba i prostých chvil lidského štěstí.*“ (Pelikán, 1997, s. 14)

Jednou z variant, jak mohou rodiče svoji zaneprázdněnost a pracovní vyčerpání dítěti kompenzovat, je umožnit mu trávit jeho volný čas pod odborným dohledem v zájmových kroužcích, skupinách, oddílech a sdruženích mladých lidí, které by měly být nedílnou součástí mimoškolních aktivit dětí. Organizovanou činností se snižuje pravděpodobnost, že děti podlehnou negativním vlivům, které by se mohly podepsat na jejich vývoji.

Řada odborníků dnes zastává názor, že atmosféra dětských kolektivů v zájmových kroužcích je nenahraditelná, nenabízí se dítěti ani v rodině, třídě či ve škole. Sdružení v zájmových činnostech nejenže rozvíjí dovednosti, zručnosti, poznání, ale účast v něm může být nápomocná dětem prospěchově slabším, může pozvednout sebevědomí, pomoc najít v sobě nové skryté vlastnosti a schopnosti. Někdy není snadné tyto lidi pro nějakou činnost nadchnout, ale rozhodně bychom se neměli nechat odradit drobnými neúspěchy při práci s mládeží.

„*Cesta za těmito žádoucími vlastnostmi je totiž svým způsobem individuální umělecké dílo, které s každým dítětem vždy znovu originálně začínáme a vždy znovu končíme. Daří se tehdy, jestliže jsme ochotni dítěti v jeho originální individualitě porozumět a jestliže jsme ochotni na jeho cestě je provázet. A ovšem jestliže jsme ochotni i sami na sobě pracovat – neboť těžko můžeme dítě někam výchovně nasměřovat, nevíme-li, co bychom sami se sebou měli udělat.*“ (Matějček, Dytrych, 2002, s. 115)

Vzory v nás dospělých jsou pro děti vodítkem, děti jsou schopné naučit se téměř všemu, co je dokáže zaujmout a navodit jejich pozornost. Názorná iniciativa, snaha tvořit, vyvíjet činnost a pracovat na sobě jsou důležitým motivačním prvkem pro práci s nimi.

Pro období dětství a dospívání je charakteristická touha poznávat, myslet a tvořit. Bohužel je to i období jakéhosi přirozeného vzdoru, snahy odlišit se, nepřizpůsobovat se. A právě toho bychom si měli být my dospělí vědomi a snažit se pomoci mladým odstranit pocit marnosti a zbytečnosti nalezením pro ně přiměřené aktivity.

Klíčovou roli pro navození zájmu hraje osobnost pedagoga, organizátora volného času, vychovatele nebo dobrovolného pracovníka. Vhodně vybrané zájmové aktivity vedené za dohledu erudovaného pracovníka, dobře organizačně a motivačně zajištěné a vykonávané na základě dobrovolnosti tvoří širokou nabídku možností pro rozvoj všestranně rozvinutého jedince i rozvoj jeho sociálních vztahů.

Nabízí se řada možností, kam rodiče své dítě mohou přihlásit. Je vhodné předem se zamyslet a položit si otázku, čím chceme, aby dítě volný čas vyplnilo, co by rádo a se zaujetím dělalo. Nutné je zohlednit i nadání, talent a záliby dítěte. Zajímavou a pestrou nabídku trávení volného času představují dětská a mládežnická sdružení. Děti si zde pěstují schopnost spolupráce s vrstevníky, učí se v týmu řešit úkoly, přebírat odpovědnost, získávají praktické dovednosti.

Angažovanost dětí a mládeže v zájmových kroužcích se významně podílí na utváření jejich osobnosti, charakteru, vnímání sebe sama jako individuality a pochopení přínosu každého jedince pro společnost. Mladí lidé se učí kolektivní spolupráci a zodpovědnosti za svoje činy, které pak v návaznosti působí na výsledky a úspěchy celé skupiny. Kolektivní spolupráce pomáhá i k potlačení nezdravého a povýšeného soupeření mezi jednotlivci.

Jak již bylo řečeno, kooperace je nutná při každé kolektivní práci, stejně je tomu i v hudebních kroužcích, pěveckých i instrumentálních. Hudba je důležitým prvkem při budování estetického cítění a vnímání. Prostřednictvím hudby mladí lidé rozvíjejí své schopnosti, dovednosti, vědomosti a prostřednictvím hudby si částečně plní i své tužby a potřeby. Krása hudby, melodie a tóny vyjadřují vnitřní prožitky, dávají průchod myšlenkám a fantazii. Hudba může sloužit jako prostředek pro vyrovnání psychické nerovnováhy u dospívajících, k vyrovnání citové rozkolísanosti, zmírnění vnitřních bouřlivých pocitů, uklidňuje neúspěchy a konfliktní situace. (Pilka, 2003)

Právě tématicke organizované činnosti mladých lidí bych se ve své bakalářské a věnovat. Jednou ze smysluplných aktivit, je podle mne, i angažovanost dětí v Dívčím saxofonovém orchestru Luhačovice. Volný čas je v tomto případě zaměřen na činnosti estetickovýchové, na rozvoj hudebního projevu, hudební paměti a představivosti, prožívání hudby a její citění. Učí se souladu a spolupráci, protože výsledky práce jsou efektivní pouze v návaznosti na ostatní členy souboru.

Každý jedinec si při zvykání na nástroj posiluje i píli a vytrvalost, právě ty jsou dost podstatné. Vytrvalost zdůrazňuje i Pilka (2003, s. 112). „Zvláště u mladých lidí se často objeví přání vlastnit kytaru, sotva ji však obdrží, už po několika týdnech nebo měsících ji odloží. Lenočům se slabou vůlí totiž nástroj mnoho radosti neudělá. Všechno chce trpělivost a určitou práci. Odměnou je radost z hezké hudby.“

Jak je vidět, muzikantem může být opravdu skoro každý. Nevyžaduje to přemíru času ani velké peníze. Náročnějším jsou k dispozici různé hudební školy, kurzy nebo soukromí učitelé. Rozhodně záliba v hudbě život obohacuje.“

Cílem mé bakalářské práce je prokázat, že efektivní zapojení našich dětí do aktivit ve volném čase má příznivý dopad na utváření jejich individuality a formování osobnosti. Dále chci prokázat, že získané zkušenosti mohou jedince pozitivně ovlivnit i v jejich následném životě.

V teoretické části své bakalářské práce se na základě vyhledání a prostudování odborné literatury zaměřuji na pojmové vymezení volného času, možnosti a dostupnosti jeho využívání, motivaci našich dětí k zájmu o činnosti v kroužcích a organizacích.

Praktická část práce obsahuje rozhovory se dvěma již bývalými členkami orchestru, dnes dospělými ženami. Dále jsem o vyplnění dotazníků požádala současné členky a členy zmíněného Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Volný čas je doba, která je nezbytná pro uvolnění se, načerpání nových fyzických i psychických sil, obnovení ztracené energie a vitality pro další plnohodnotné výkony. Potřebují ho jak dospělí, tak děti. Každý z nás má jinou potřebu a představu o využívání svého volného času.

V historickém kontextu byl pojem volného času z počátku téměř neznámým pojmem. Lidé byli nuceni starat se o živobytí, byli podřízeni práci v zemědělství, obživě a zajištění rodiny. Veškerá práce se soustředila na hospodářství, zvířata, pole, úrodu, což obnášelo celodenní vyčerpání jak pro dospělé, tak pro děti. Vstávalo se brzy ráno, ke spánku se uléhalo, jakmile padla tma. Málokteré z vesnických dětí mělo možnost chodit do školy, rodina upřednostňovala jejich pracovní potenciál více než potřebu gramotnosti. *HISTORIE VOLNÉHO ČASU*. [online]. [cit. 2009-02-01] Dostupný z WWW: <http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpocinek.pdf>

1.1 Vývoj výchovy ve volném čase

„Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel měst a vesnice po skončení třicetileté války (roku 1648). Tehdy začal dlouhodobý proces uvolňování života člověka od domova jako současného bydliště, pracoviště i místa trávení volného času. V průběhu 17. století si bohatší obyvatelé města začali mimo městské hradby budovat víkendové domy, ve městech vznikaly kluby, kavárny, spolky, společnosti dospělých.“ (Pávková et al., 2002, s. 21)

V naší historii můžeme zmínky o mimoškolní výchově dětí najít u J. A. Komenského, který zdůrazňuje rozvíjení zájmové činnosti žáků v oblasti tělesné i duševní a spojení školy se životem.

Jak Pávková (2002) dále uvádí, sféra volného času pozvolna od 17. století roste, vznikají sdružení, kluby, tělovýchovné spolky, ochotnické skupinky, činnost v této oblasti vyvíjí i církve. Dochází k rozlišování oblasti pracovní a odpočinkové, dělníci usilovali o zkrácení pracovní doby u dospělých, mládeže a dětí, aby vzniklo více prostoru pro činnosti vzdělávací, divadelní a hudební, vzniku tělovýchovných klubů, knihoven, byl prostor pro výlety a slavnosti. V Československu svou působnost zakládají mládežnické organizace YWCA

(Křesťanské sdružení mladých žen) a její obdoba YMCA (Křesťanské sdružení mladých mužů), jejichž náplní byla kulturně - výchovná a vzdělávací činnost vedoucí k formování harmonického rozvoje mladého člověka.

Pod druhé světové válce vznikají nové typy zájmových skupinek dětí a mládeže, preferujících především sportovní aktivity, vznikají nová sportovní střediska, areály, hřiště, rozšiřuje se turismus. Osmdesátá léta přináší vlnu nepřizpůsobivosti, rostoucí agresivitu a brutalitu mládeže, nárůst drog, nemoci AIDS, nevládnutelné životní problémy mladých, kteří se chtějí osamostatnit, ukázat svoji nezávislost, ke které ale zdaleka nedospěli.

Ke konci 20. století jsou podobná zařízení nucena reagovat na horšící se problémy uvnitř mladé generace, snaží se do své koncepce zařadit formy prevence těchto nežádoucích vlivů, zohledňují věkovou strukturu svých členů, posilují různorodost své nabídky. Zařízení pro volný čas posilují svoji funkčnost a prezentují schopnost reagovat na aktuální potřeby výchovy mladé generace.

1.2 Definice volného času

Jednotliví autoři podávají definice volného času rozmanitě.

„Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností – to je zbytková, reziduální teorie volného času rozšířená zejména v německé literatuře. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na utváření kultury).“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Holinová definuje volný čas mládeže jako *„čas, kterým mladí lidé disponují podle vlastního rozhodování a podle možností, které mají, a věnují ho souhrnu činností vykonávaných mimo pracovní, školních a nevyhnutelných činností, činností určených na fyzický odpočinek, uspokojování kulturních a společenských potřeb a zájmů v rámci tělesného i duševního růstu, jako i činností spojených s rozvojem a směřujících k formování společensky vyspělé osobnosti.“ (Holinová in Kavanová, Chudý, 2005, s. 8)*

Podle Malé: „*Termínem volný čas označujeme čas, který nám zůstane po skončení práce na pracovišti, v domácnosti. Tento čas může člověk využívat podle vlastní vůle a zálib, a to k fyzickému nebo duševnímu odpočinku, rozšiřování svého vzdělanostního obzoru, na uplatnění ve veřejném, politickém, kulturním a společenském životě a na jinou činnost, která přináší potěšení a zábavu.*“ (Malá in Kavanová, Chudý, 2005, s. 8)

Spousta chápe volný čas jako „*čas, který člověku zůstává jako protiváha nutných činností spjatých se zaměstnáním, sociálními povinnostmi a biologickými potřebami, je to čas prázdný, který každý může naplnit v rámci daných podmínek svobodně, podle vlastní vůle.*“ (Spousta in Kavanová, Chudý, 2005, s. 9)

Hájek definuje „*volný čas ve zjednodušené pracovní definici jako oblast svobodné volby jedince. Znamená dobrovolnou účast dětí na činnostech. Má však určitá omezení, mnohdy se jedná o motivovanou a ovlivňovanou (relativní) dobrovolnost, zvláště u mladších věkových skupin.*“ (Hájek, Pávková a kol., 2003, s. 23)

1.3 Nabídkou aktivní činnosti předejít pasivní činnosti

Zcela jednoduše se dá říct, že volný čas je ten, kdy přestáváme vykonávat nezbytné povinnosti. Čas, který si vyplňujeme na základě našich svobodných rozhodnutí činnostmi většinou přinášejícími radost, uspokojení, odpočinek a čerpání nových sil. Dítěti nastává volný čas odchodem ze školy, dospělému uplynutím pracovní doby.

Dospělým volného času už tolik nezbyvá a jestliže si ho dokáží najít, pak ho věnují svým koníčkům a zájmům. Je pro ně kompenzací od duševního a psychického vyčerpání z práce, hledají zábavu, relaxování, sportování, sebevzdělávání, kulturu a všechny ostatní činnosti, které přinášejí radost, potěšení a úlevu. Prostřednictvím aktivního využívání volného času utužují zdraví, kondici, hledají uvolnění od pracovního stresu, povinností, v rámci kolektivu dochází k posilování sociálních kontaktů, získávání nových přátel.

Pávková (2002) zdůrazňuje, že děti všeobecně by měly mít nějakou aktivitu a věnovat se jí pravidelně, což přispívá k fyzickému, duševnímu rozvoji jedinců a snižování pravděpodobného inklinování k negativní společnosti. Na volný čas u dětí a dospělých bychom měli nazírat z odlišných úhlů, děti ještě neumí plně pochopit jeho význam. Často ho berou jako prázdnotu, nudu a samy ani nevědí, jestli a čím ho chtějí vyplnit.

„Specifickou činností volného času dětí a mládeže (podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je u nás označována věková skupina 18-26 let) je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti ještě nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná. Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.

Prostředí, ve kterém děti tráví volný čas, je velmi různorodé. Může to být domov, škola, různé společenské organizace a instituce. Mnoho dětí prožívá své volné chvíle ve veřejných prostranstvích, venku, na ulici, často bez jakéhokoliv dohledu, dokonce i bez zájmu dospělých. Tato situace je neuspokojivá, je tím ohrožena výchova dětí a často i jejich bezpečnost. To platí zvláště pro menší děti žijící ve velkých městech.“ (Pávková et al., 2002, s. 13 – 14)

Formováním zájmů dochází k duševnímu uspokojení a posilování sebevědomí. Z výše uvedeného textu vyplývá, že děti je nutné ke smysluplnému využívání mimoškolního času nenásilně směřovat, neboť nemají zkušenosti, neumějí se orientovat, samy často ani nemají potřebu někde se realizovat a zajímat se o nabídky činností. Potřebují citlivou a nenásilnou pomoc s hledáním vhodné aktivity v některém ze zájmových kroužků, kde by si rozšiřovaly zručnosti, začlenily se do kolektivu, poznaly nové kamarády. Což může přinést samozřejmě i určitá negativa – první kontakt s alkoholem, drogou, jinými návykovými látkami, špatnou společností a kriminalitou. Proto je nezbytná nenásilná, nenápadná asistence rodičů při výběru toho či onoho zájmového spolku.

Volný čas by měl být využíván zábavnou a hravou formou s cílem rozšířit vzdělání a vědění. Při výběru je nutné zohlednit možnosti a schopnosti dítěte. Zatíží-li dítě nepřiměřeně nebo budeme-li mu vnucovat násilím, co samo akceptovat nechce, dostaví se vzdor a stres ze zájmové činnosti a zvolená aktivita přestává působit jako prevence vzniku negativních jevů.

„Volný čas je možné využít společensky pozitivně i negativně. Umět kulturně a účelně využít svůj volný čas si vyžaduje splnění dvou základních podmínek. První je existence různých možností, včetně různých druhů zájmové činnosti na trávení volného času. Druhým požadavkem je výchova k pozitivnímu trávení volného času. Za jeden z velkých problémů v oblasti využívání volného času mladých lidí v současné době pokládáme preferování pa-

sivních činností. Také fenomén televize má velký vliv na mladou generaci. Je nutné konstatovat, že dlouhodobé sledování televizních programů snižuje aktivitu lidského vnímání, vede k duševní a fyzické pohodlnosti.

Velmi mnoho mladých lidí nezná spoustu možností využívání volného času, preferuje návštěvu barů, diskoték. Významnou roli má v tomto pohodlnost, je pohodlnější sledovat televizi než jít do divadla nebo na koncert.“ (Fulková in Kratochvílová (ed.), 2008, s. 292)

1.4 Vztah mládeže k hodnotám

„Hodnoty představují základní životní orientační směrníky, které člověku pomáhají spatřovat smysl v tom, co dělá a o co usiluje.“ (Smékal in Šimoník, Horká, Střelec (ed.), 2007, s. 86)

Hodnotami lze z globálního hlediska označit soubor motivů, cílů, kterých chceme dosáhnout, povzbuzují nás k činnosti, ovlivňují naše jednání. Každý si v průběhu života tvoříme vlastní priority na základě vnějších vlivů, některé upřednostňujeme, jiné odsouváme na okraj svých zájmů. Priority v hodnotovém systému předurčují osobní angažovanost každého člověka.

V průběhu každé doby dochází postupně ke změnám životního stylu, nejinak je tomu i v naší době, kdy se vlivem mnoha nových faktorů na sebe navzájem působících mění chování a jednání nejen jednotlivců, ale celých skupin a společností. Dospívající mládež představuje citlivou část lidské populace. Je důležité jaké myšlenky, názory, postoje a hodnoty si z nejbližšího sociálního prostředí přivlastní. Sociálním prostředím se rozumí v první řadě rodina, škola, parta, kamarádi. Na základě toho, co je jim nabídnuto, si budují svůj žebříček hodnot.

Mladí lidé prostřednictvím vlastních zkušeností poznávají realitu dospělého světa, po které na jedné straně tolik touží, na straně druhé proti ní revoltují a chtějí si vytvořit svět vlastní. Proto se u nich tak často setkáváme s kritikou dospělých, celkového názoru na svět a postojů starší generace.

Období dětství a mládí je důležitým životním úsekem, ve kterém dochází ke zlomovému budování osobnosti člověka. A hodně záleží i na nás, dospělých, čím své potomky vybavíme pro jejich „dospělý“ život, co jim nabídneme pro tvorbu jejich morálních hodnot. Mladá generace se nechá velmi snadno inspirovat čímkoliv. Nebuďme proto lhostejní, ne-

všímaví a pohodlní rodiče, nehoňme se za vyššími životními cíli na úkor výchovy našich dětí, buďme jim příkladem při budování jejich hodnotového žebříčku.

1.4.1 Hodnoty získané v rodině

„Hodnota se začíná utvářet zpočátku v situaci střetu dítětem zvoleného chování se sociálním hodnocením dospělých. V podstatě nejde zatím ještě o hodnotu v pravém slova smyslu, ale o zkušenost, kterou dítě získává, zkušenost, která má zpravidla emocionální náboj. Vznikají zkušenosti, které se přetvářejí v určitou soustavu pravidel, jimiž je třeba se řídit typu: Lhát se nemá, Lidem je třeba pomáhat apod. Podstatné je, že tato pravidla si vlastně utváří jedinec sám pod vlivem osobní zkušenosti.“ (Pelikán, 1995, s. 200)

Dítě má vyrůstat s pocitem, že někomu a někam patří, potřebuje prostředí citově vřelé a stabilní. Rodina je místo, kde se dítě učí základním návykům, slušnému chování, respektu k ostatním, náležitosti k rodině, poznává tradice, zvyky, buduje si hodnoty morální, estetické, sociální, společenské, kulturní.

V rodině dítě poznává první hodnoty, považované za tradiční. *„Hodnota lásky, která se v rodině realizuje jako schopnost přijat a mít rád sebe samého i ostatní členy rodiny. Míra vzájemné lásky v rodině se odráží ve vzájemné komunikaci mezi členy rodiny, úzce souvisí s úctou v osobních vztazích, s úctou vůči životu jako takovému.*

Realizace hodnoty věrnosti v rodině předpokládá nejen věrnost mezi partnery navzájem, ale ve výchově ji můžeme chápat jako věrnost hodnotám, věrnost slibům, věrnost rozhodnutím.

Hodnotou čistot, máme na mysli především čistotu vzájemných vztahů, která může být realizovaná jako upřímný zájem o druhého člověka.“ (Bačkorová in Šimoník, Horká, Střelec, (ed.), 2007, s. 128)

Bohužel v dnešní době prochází rodina krizí, upouští se od tradičně zažitého obrazu rodiny jako pevného legitimního svazku. Upouští se od uzavírání sňatku, na který je nahlíženo jako na přežitek, nepodstatný pro výchovu dětí. V průměru každé druhé manželství se rozvádí, děti jsou vychovávány v neúplných rodinách, často si musí zvykat na nové partnery své matky či otce.

Každá rodina je specifická svým životním stylem, návyky, názory, vztahu ke společně prožitému volnému času. Rodiče jsou pro své děti prvotním příkladem, děti se od nich učí

reagovat na problémy, zaujímat stanoviska, přebírají vzory, životní styl a v neposlední řadě i možnosti trávení volného času. Jsou rodiče, kteří necítí potřebu hledat témata pro společné chvíle. Ale jsou i rodiče vědomi si důležitosti rozvoje všestranných zájmů dětí. Některé rodiny v důsledku nesnadné ekonomické situace musí plánovat každý výdaj z domácího rozpočtu. Přesto si vždycky dokáží vyčlenit částku určenou na koníčky a záliby. Vedle nich jsou rodiny, které neznají pojem finanční tíseň, dopřávají svým dětem bez omezení všechno a neuvědomují si, že jim tím předávají nevhodné způsoby hospodaření s materiálními hodnotami.

„Hodnotová orientace člověka se projevuje ve známém protikladu zda mít, či být. Tedy mít a schraňovat materiální předměty či se hnát za kvantem zážitků, aniž se z nich stane prožitek, nebo intenzivním prožíváním skutečnosti bez ohledu na finanční náročnost podnětu. Mnozí lidé se zaměřují spíše na nákup drahého zboží, např. sportovního vybavení, aut, zajištění zahraničních dovolených, než na jejich skutečné využití ve volném čase.

Jednání člověka ve volném čase lze posuzovat také podle míry aktivity a toho, kolik úsilí je ochoten a schopen vynaložit pro splnění svých plánů a tužeb. Jsou lidé, kteří se raději nechají bavit, než aby se sami bavili. Muž, kterého baví fotbal, sedí u televize a sleduje utkání. Je pro něho problém zvednout se, koupit lístky a jít na fotbalové utkání. Že by si i sám zahrál, nepřichází v úvahu.“ (Pávková et al., 2002, s. 27 – 28)

Tady si dovolím uvedenému názoru trochu oponovat. Jsem z vesnice a vím, co pro místní muže znamená fotbal. Pokud jim zdraví a věk dovolí, jsou všichni aktivními hráči a když musí z mužstva odejít, každý dostupný zápas sledují a fandí z řad diváků. Žádný z nich by si nenechal tuto příležitost ujít.

1.4.2 Hodnotová výchova ve škole

Nezbytnost výchovy dětí a mládeže k hodnotám v našem školství zdůrazňuje řada odborníků.

„Někteří autoři jsou názoru, že krize soudobé civilizace a současných systémů výchovy a vzdělávání má základy v krizi hodnotových soustav. Jádro této krize nevidí v nedostatku náležitých norem, nýbrž v poklesu jejich znalostí, chápání a vážnosti. Výsledkem toho je naprostá absence pocitu jejich závaznosti. Je to zároveň kardinální důvod pro zařazování hodnotové výchovy do výchovně vzdělávacího procesu. Jako program rozvoje dětské osobnosti nelze hodnotovou výchovu ponechávat napospas živelnosti, náhodě či metodám, jenž

by děti odpuzovaly a znechucovaly. Výchova k hodnotám je zakotvena v dokumentech vzdělávací politiky ČR: České vzdělávání a Evropa a Bílá kniha ČR.“ (Kašpárková in Šimoník, Horká, Střelec (ed.), 2007, s. 284)

Ve škole se děti setkávají s odlišnými situacemi, než které znají z domácího prostředí, poznávají novou sociální roli - roli žáka. Škola se vedle rodiny stává významným socializačním a výchovným prostředím, kde žák získává nové informace, nové hodnotové preference. Výuka v jednotlivých hodinách přináší poznatky z dosud neznámých oblastí jako je počítání, čtení, přírodověda, dějepis, zeměpis. Do jaké míry bude dítě zapáleno pro jejich poznávání záleží velkou měrou na zprostředkovatelích nových informací – učitelích.

Jedním z cílů školního vzdělávání je výchova k hodnotám, přibližovat dětem svět významů a hodnot. Jak uvádí Horká (in Šimoník, Horká, Střelec (ed.), 2007), je potřeba ošetřit, aby nedocházelo k redukci učení pouze na zprostředkování fakt.

„Jaká je hodnotová orientace naší současné školy? Jak naznačuje současný stav našeho světa, měla by se (spolu)podílet na přípravě jedince, způsobilého řešit sociální, ekologické, kulturní a politické problémy dnešního světa, pěstovat větší sociální, kulturní a ekologickou odpovědnost. V žádoucí podobě (kriticky, prozíravě, sebezáchovně, nápravně, perspektivně atd.) by se měla naznačená orientace promítnout do realizace výchovy, do jejího zaměření, obsahu, forem i metod.

Je na učitelích, aby dokázali budovat tento angažovaný vztah, vedli žáky systematicky k reflexi významů, tj. k uvědomování si důsledků skutečnosti pro život člověka, aby na ně uměli poukázat a vedli žáky k diferenciaci významů a k rozhodování. Učit hodnotám znamená učit zaujímat vědomé postoje, nebýt lhostejný. Proces má mnoho stránek a je různě podmíněn, svou roli v něm hrají zájmy a potřeby. Má-li výchova zabránit deficitu základních lidských hodnot, nesmí v ní zaměřenost na vytváření potřeb a zájmů absentovat.“ dole (Horká in Šimoník, Horká, Střelec (ed.), 2007, s. 21 – 22)

Ke schopnostem pedagoga by měla náležet dovednost vytvořit příznivé klima ve výuce, získat u žáků důvěru, respekt. Umět je podněcovat ke vzdělávání se, získávání nových poznatků, vést je k samostatnosti, k sebekritickému hodnocení.

1.5 Snaha o eliminaci negativních vlivů působící na mládež

„O volném čase dětí se hovoří jako o rizikovém faktoru. Jeho množství relativně vzrůstá, avšak kvantita neznamená nárůst kvality. Zanedbání pedagogického ovlivňování volného času by mělo nedozírné následky. Narůstající závislost mladé generace na drogách a hracích automatech to dokazuje.“ (Pávková et al., 2002, s. 18)

Děti si berou příklady z dospělých a jestliže ti jim neumí nabídnout čas věnovaný smysluplným aktivitám jako je sport, příroda, tvořivost, pohybové aktivity a duchovní činnost, nelze děti vinit z toho, že po vzoru dospělých samy žádnou činnost nevyvíjí. Nemálo dospělých lidí se nechává unášet konzumním způsobem života, (Fromm, 1992, s. 29) ve své knize *Mít nebo být?* připomíná, *„že pokud jde o volný čas, jsou hlavními objekty konzumu auto, televizor, cestování a sex. Mluví se o „aktivitách volného času“, ale výstižněji bychom je měli nazývat pasivitami.“*

Zamysleme se tedy všichni, jakými vzory pro naše děti jsme.

Mladí lidé jsou čím dál více ovlivňováni médii. Nepostradatelným společníkem a tvůrcem nových vzorů a identit se stává televize, počítač, mobil, dochází k poklesu soustředění se na duchovní hodnoty. Proces digitalizace a elektronických technologií zcela nepopíratelně upozadil vztah ke knihám, nastal výrazný pokles četby a potřeby knih. Pokrok moderní doby se projevil i ve školách. Výuka jednotlivým předmětům je čím dál častěji probíhá pomocí prezentací dat vytvořených a snímaných na promítací tabuli z počítače, což sice zvyšuje přehlednost a usnadňuje pedagogovi přípravu a samotný výklad, ale u některých žáků může tento způsob vyvolat nesoustředěnost. Z vlastní zkušenosti si pamatuji, že jsme vítali jako daleko srozumitelnější, když učitel v průběhu výuky sám názorně vysvětloval a na tabuli sestavoval osnovu probíraného učiva než promítáním.

Analytickou studií Saka, výzkumem Houšky a výzkumem Národního institutu dětí a mládeže bylo zjištěno, že *„...ačkoli například pobyt v přírodě a turistika mají mimořádný příznivý vliv na psychický a sociální vývoj dětí a mládeže, jeho socializační a preventivní význam z hlediska prevence sociálních deviací, včetně drogové závislosti, nebyl zcela doceněn.“*

Dominantní volnočasovou aktivitou je sledování televize. Každý den sleduje televizi 76 % mládeže, stále více času tráví lidé s médii, stále více potřeb uspokojují prostřednictvím těchto médií a stále více aktivit má mediální a virtuální charakter.

Ve volném čase současné mládeže jsou činnosti spojené s počítačem spolu se sledováním televize nejčastějšími aktivitami. Již v roce 2000 trávila česká mládež s médii kolem třetiny svého bdělého stavu a kolem dvou třetin svého disponibilního času (bez času v práci a ve škole) a tento podíl bude zřejmě dále narůstat. Od roku 2000 dále prudce narůstá čas strávený s počítačem a rozvíjí se nová dimenze lidské existence – virtuální realita.

Nástup nových technologií ve volném čase je provázen opačným trendem, poklesem tištěných knih. Nové technologie vytvářejí vlastní podobu sdělení, které má multimediální charakter s významnou obrazovou složkou. Text se zdá být v nastupujícím digitálním světě zastaralý. Od r. 1992 do r. 2000 se snížil počet přečtených knih. Zmizela skupina intenzivních čtenářů, kteří za měsíc přečetli čtyři a více knih.“ MLÁDEŽ A VOLNÝ ČAS. [online]. [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.rdmkv.cz/dokumenty/006/koncepce_statni_politiky_pro_oblast_deti_a_mladeze_na_obdobi_2007_2013.pdf>

Knihovny si uvědomují markantní odliv čtenářů, proto se v poslední době stávají populární zábavné a motivující akce pro dětské čtenáře. V prostorách knihoven jsou pořádány besedy pro školní třídy různě tématicky zaměřené. Výhody mohou být oboustranné – učitelé jimi zpestří a rozšíří dětem probírané učivo v jednotlivých předmětech a knihovny mohou získat nejednoho nového člena.

I místní knihovna v mém bydlišti je názorným příkladem pořádání podobných činností. Díky obdivuhodné činorodosti knihovnice měly děti příležitost několikrát nocovat ve spacácích přímo v knihovně. Každá noc probíhá ve znamení určitého tématu. Pohádky, poezie, hudba, písničky a témata související s Vánocemi, Velikonocemi si vždycky z řad dětí najdou své příznivce. Drátkování, malování na sklo, batikování triček, vyrábění postaviček z papíru, korálků, plastových lahví, používání slámové techniky a dlouhá řada podobných lákavých činností je poutavá nejen pro děti, ale i pro jejich rodiče. Jak již bylo řečeno, vše probíhá v prostorách knihovny a knihy slouží jako názorná pomůcka a zdroj inspirace pro zábavnou práci.

Všeobecně se dá říct, že negativní vlivy vzbuzují u mladé generace násilí, šikanu, drogovou závislost, rasismus, agresivitu a nenávisť. Jak uvádí Hofbauer (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008), můžeme tyto negativní vlivy omezovat rozvíjením pozitivních tendencí v níže jmenovaných směrech:

- výchovou k demokratickému občanství – vyžaduje a motivuje úsilí o spoluúčast dětí a mládeže na životě společnosti
- volnočasové aktivity podporují rozvoj jedinců a skupin založených na zájmu
- rozvíjet individuální, často specializované zájmy a nadání jednotlivců, což může někdy vyvolat nebezpečí výlučnosti
- společenské předpoklady a možnosti pozitivně realizovat volný čas jsou však dnes v různých sociálních prostředích rozrůzněné a dále se diferencují. Příčinou jsou rozdílné podmínky lidí a důsledkem sociální vylučování
- úsilím o vstřícné a tolerantní mezilidské vztahy oslabovat vlivy sociálních, národnostních a náboženských předsudků.

2 SUBJEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VYUŽÍVÁNÍ VOLNÉHO ČASU

Druhy volnočasových aktivit jsou závislé na věku dítěte. V předškolním věku jde o jednoduché hry, hry na rodiče, malování, podporování fantazie. Později se přidávají hry založené na síle, pohyblivosti a vytrvalosti, posilování paměti, využívání inteligence a rozumu. V kritickém věku puberty nejde ani tolik o poznávání vlastních schopností a dovedností, jako spíš o snahu výrazně vyniknout, předčit ostatní. Občas mohou vzniknout při zájmových činnostech konflikty pramenící z touhy mladého člověka prosadit svůj názor za každou cenu. Dobrý a citlivý organizátor volnočasových aktivit by měl být připraven na řešení podobných situací. Umět spor řešit bez agrese, násilného prosazování vlastního názoru, bez pocitů ponížení, ublížení na jedné nebo druhé straně. Toto je další z pozitivních aspektů volnočasových aktivit.

Za výchovu dětí nese velkou odpovědnost rodina, ale „*od určitého věku děti nemůže rodina zabezpečit komplexní a multikulturní rozvoj dítěte svými vlastními silami. Je v tomto směru odkázána na spolupráci s jinými specializovanými institucemi.*“ (Spousta et al., 1994, s. 106). Proto jsou nabídky školních a mimoškolních zařízení pro výchovu dětí tolik důležité.

2.1 Rodina

„Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí a mladých lidí také prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, zásadně se podílejícím na formování jejich osobnosti. Rodina vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu, začíná s výchovou a vzděláváním, rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace. Tradiční podoba rodiny přináší dnes svým příslušníkům v mnoha směrech příznivější podmínky než kdykoli předtím, zároveň však prochází významnými změnami (zejména individualizací a uvolňováním vztahů mezi jejími příslušníky), jejichž souhrn se někdy označuje jako krize rodiny. To vše působí také na volnočasový život jejich příslušníků.“ (Hofbauer, 2004, s. 58)

Jaký postoj dítě zaujme k volnočasovým aktivitám je dáno už v základní rodině a tento fakt bývá často podceňován. Přívětivé rodinné prostředí, aktivní a chápavý přístup rodičů k dětem a v nemalé míře i vzor rodičů z jejich vlastní výchozí rodiny ovlivňuje vztah dítěte k jakékoli činnosti. Je zákonité, že nevyrostal-li rodič sám v prostředí, které nenabádalo

k prospěšnému využívání času, je pravděpodobné, že totéž nebude uplatňovat ani při výchově svých potomků.

Možnosti pro využívání volného času jsou dány ekonomickou situací rodiny. Ovšem mnohdy si tento argument rodiče berou za vlastní, aby tím omluvili svoji pohodlnost dítě něčím zaměstnat. Ale existují i alternativní nenákladné varianty využívání času, jako například turistika, v létě plavání, v zimě bruslení, běhání, modelářství, kutilství, pro dívky to může být šití, pletení, různé aranžování. To jsou všechno aktivity, které mohou probíhat volně uvnitř rodiny a dítě do nich může být nenásilnou a hravou formou od útlého věku zapojováno. Není tedy bezpodmínečně nutné investovat nemalé finanční prostředky, jde jen o snahu využít společně strávených chvil k zaujetí dítěte, zabránit tomu, aby nepřebíralo zlozvyky konzumního způsobu života a nepropadalo nudě.

Děti potřebují kladné vzory a příklady, se kterými by se mohly ztotožňovat. Rodina je nenahraditelným výchozím bodem zážitků dítěte různé intenzity a jeho připravenosti na trávení volného času. Vytváří se zde příznivé podmínky pro dosahování životních cílů. Jak bylo zmíněno, způsob utváření volnočasových aktivit je závislý na sociálním postavení rodiny, jejím životním stylu a ekonomické úrovni, na povědomí rodiny o výchově dětí. Bohužel, v důsledku zásadních společenských a ekonomických proměn došlo ke změnám v hodnotovém systému, nemateriální hodnoty jsou považovány za méněcenné, podřadné. Autorita dětí v kolektivu se určuje podle značkového oblečení, mobilního telefonu, elektroniky, výše kapesného od rodičů. Úroveň morálních hodnot tito jedinci mezi sebou příliš neřeší a pak snadněji inklinují k negativním sklonům a špatné společnosti.

Na okraj společnosti se mohou paradoxně dostat i z nedostatku volného času. Rodiče je v domněnku, že pro dítě je žádoucí a prospěšné být neustále vytíženo, zaměstnávají činnostmi natolik, že je nezvládá, cítí se unavené, neodpočínuté.

„Podcenění volného času mívá pro děti těchto rodičů nežádoucí důsledky. Někteří z rodičů neprojevují zájem, protože na ně nemají čas; v první polovině devadesátých let se na volnočasové činnosti dětí ve věku 10 - 15 roků ptalo málokdy nebo neptalo vůbec 21 % rodičů. Většinou nebyli seznámeni ani s úrovní aktivit, ani neovlivňovali zaměření, obsah nebo rozsah zájmů svých dětí a plná čtvrtina rodičů je o letních prázdninách ponechávala bez kontroly. Nejrizikovější byly z tohoto hlediska rodiny nezaměstnaných a podnikatelů. Dvě pětiny rodičů se spokojovaly s tím, že jejich děti tráví volný čas s vrstevníky, aniž toto zjištění vypovídalo o jeho obsahu a kvalitě. Pouze přibližně stejný počet rodičů pomáhal svým

dětem začleňovat se do organizované volnočasové aktivity (z toho 14 % do zájmové činnosti, 13 % do jazykových a jiných kurzů, 11 % do sportovních oddílů).“ (Hofbauer, 2004, s. 42)

Z toho plyne, že laskavá a vstřícná rodinná atmosféra přispívá k využívání volného času, utváří individuální vlastnosti dítěte, podporuje vznik kontaktů s okolním prostředím, zohledňuje jeho zájmy, otevírá nové obzory. V rodině se formují první zkušenosti se všemi oblastmi našeho života, na základě společných rodinných zájmů se dítě setkává s poznáváním sféry sociální, morální, estetické, kulturní, sportovní.

Výchova k odpovědnosti a vhodně zvolené mantinely svobody jsou důležitými prvky dobré výchovy a prevence. Rodiče by měli citlivě vnímat a naslouchat svým dětem, nedívat se na jejich problémy jako na nicotné, nezaobírat se jen svými starostmi, ale vyslechnout i problémy svých dětí. *„Někdy si v záplavě jiných starostí namlouváme, že doma všechno klapne a nejsme dost citliví k těm, ke kterým bychom měli mít nejbliže. A možná právě ve chvíli našeho největšího uspokojení začínáme ztrácet svého syna, dceru, žáka a někdy i partnera.“ (Pelikán, 1997, s. 12)*

2.2 Škola

Z předchozího textu vyplývá, že na výchově dětí mimo vyučování se kromě rodiny podílí pozitivně nemalým dílem škola. Výchovou mimo vyučování posiluje obzory v oblasti výchovně – vzdělávací, relaxační, kulturní, preventivní, zdravotní a sociální.

Ke zvýšení zájmu dětí o mimoškolní činnost přispívá i známé prostředí, materiální a personální podmínky školy, empatie vychovatelů, vzájemné vztahy mezi vychovateli a vytvořený režim. Podmínkou k plnění cílů je vytvoření adekvátního prostředí, které dětem umožňuje činnost v nestresujících situacích a funkčním prostoru.

„Pro pedagoga, který pracuje s dětmi a mládeží v době mimo vyučování, je nejdůležitější, aby dokázal vytvořit bezpečné a tvořivé ovzduší a pohodu, dbal o uspokojování individuálních potřeb, rozvoj zájmů a specifických schopností jednotlivců. K tomu je nezbytné, aby měl pochopení a zájem o děti jako individuality, dokázal je vhodně motivovat, podporoval jejich nápaditost, tvořivost, zájem o činnost i vzdělávání. Významným předpokladem úspěchů vychovatele kromě odbornosti je i osvojení komunikativních dovedností. Úspěšný může být jen ten vychovatel, který má děti rád, dokáže s nimi vytvořit kladné vztahy a získat si jejich důvěru.“ (Pávková et al., 2002, s. 38)

Každý učitel, působící jako pedagog volného času, by měl znát hranici mezi školní a mimoškolní výchovou. Tady by se z autoritativního učitele měl stát spíše koordinátor zájmů, rádce a přítel.

„V porovnání s učitelem pracuje pedagog volného času i vychovatel ve specifických podmínkách. Z profesionálního hlediska především vychovává, ale v rámci zájmové činnosti a v průběhu přípravy na vyučování se nevyhnutelně podílí na různých formách učení. Nemá přesně vymezené časové jednotky, rozvrh hodina, učební osnovy, metodické příručky, kvalitní učebnice. Všechno závisí na jeho dobré teoretické přípravě, kreativitě, pracovního klimatu. Nároky na jeho odbornost mají vzestupnou tendenci.“ (Masariková in Kratochvílová (ed.), 2008, s. 172)

Školy v posledních letech v daleko větší míře pozitivně ovlivňují nabídku volnočasových aktivit, kterými si žáci následně prohlubují znalosti. Může jít o rozvoj a tříbení duševní oblasti účastí na přednáškách, vědomostních soutěžích a olympiádách. Jindy jde o pohybové aktivity v podobě sportovních her, soutěží, meziškolních turnajů a výletů.

2.3 Instituce pro výchovu ve volném čase

V tomto oddílu bych se ráda zmínila o některých konkrétních zástupcích sdružení pro děti a mládež, zejména těch, které působí na bázi neziskových organizací a jsou dostupné široké veřejnosti. Většina z nich je členem České rady dětí a mládeže (dále jen ČRD M), jejímž hlavním posláním je podporovat podmínky pro kvalitní život a všestranný rozvoj dětí a mladých lidí. Poslání naplňuje tím, že podporuje mimoškolní výchovu a činnost svých členů, zejména snahu o vytváření právních, hospodářských a společenských a kulturních podmínek vhodných pro jejich činnost. ČRD M hájí zájmy svých členů vůči domácím i zahraničním orgánům, organizacím a institucím. *ČESKÁ RADA DĚTÍ A MLÁDEŽE*. [online]. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.crdm.cz>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) má stěžejní podíl v základní prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v ČR, především v oblasti protidrogové a oblasti kriminality. Mimořádná pozornost prevence nežádoucích vlivů u školní mládeže je nutná především z důvodů, že v době školní docházky nastává formování osobnosti mladých lidí a jestliže na mládež není v této době správně působeno, lze to jen stěží v pozdějším věku napravit. Připravuje koncepci výchovy pedagogů volného času a systém jejich přípravy, kontrolu vědomostí a dovedností a vydávání osvědčení k této

činnosti. Posláním MŠMT je účinně přispívat k všestrannému rozvoji dětí a mladých lidí nejen z hlediska školního vzdělání, ale i podporou všech potřebných a užitečných aktivit uskutečňovaných v jejich volném čase. S tím souvisí i aktivní spolupráce a podpora všech subjektů, které tuto činnost pro děti a mládež organizují. *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY*. [online]. [cit. 2008-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez>>

Koncepci ovlivňování dětí a mládeže zajišťují jednotlivá ministerstva podle zaměření svého programu. Spolu s různými zájmovými kroužky a sdruženími výraznou měrou přispívají k pestrému a pro dítě zábavnému trávení volného času. Státní politika ve vztahu k mladé generaci v ČR se zabývá nejen mládeží a volným časem, ale i zdravím, preventivní ochranou a opatřeními chránícími děti a mládež před negativními sociálně patologickými jevy.

2.3.1 Školská a mimoškolská zařízení nabízející zájmové činnosti

Největší podíl na nabídce volného času mají organizace s různým zaměřením, v mnoha případech účelně se školami spolupracují. Škola může napomáhat k plynulému přechodu žáků do aktivit mimo školu, nenásilně je včleňovat do prospěšných a žádoucích činností. Mezi nejčastější a nejznámější typy zařízení, které plní funkci mimoškolního vzdělávání (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008) patří:

- *Školní družiny* – mohou pracovat jako součást školy a řídí je ředitel školy. Mohou působit i samostatně, pak mají v čele svého ředitele a pedagogickou radu. Družiny jsou v provozu ve dnech školního vyučování a jsou určeny především menším dětem, o které by se neměl kdo postarat do doby příchodu rodičů z práce. Cílem družin je zaměstnat děti smysluplnými činnostmi, aby se nenechaly svést k pobývání v pochybných partách a skupinách. Děti se tu od raného mládí učí žít ve společnosti, rozvíjení tolerance, spolupráce, kolektivity, vzájemnou pomoci. Aktivity školních družin jsou různorodé, organizačně proměnlivé a náročné, na zřetel musíme brát i výkonnost a biorytmy jedinců během dne. Doba bezprostředně po obědě je vhodná spíše k uvolněným, relaxačním a odpočinkovým aktivitám. Je důležitá organizace činnosti, navíc ne všechny děti tráví v družině stejný časový úsek, což může narušit harmonogram připravovaných činností. Z toho plyne, že vychovatelky musí plánovat některé aktivity do jisté míry individuálně pro jednotlivé děti, časová rozvržení a uspořádání činností jsou v tomto ohledu náročná.

„Za velmi důležitou je nutno považovat spolupráci školní družiny s rodiči a dalšími rodinnými příslušníky. Vychovatelky a rodiče jsou partnery při výchově dětí. Partnerství vztah předpokládá dobrou vzájemnou informovanost, komunikaci, respektování i důvěru, že obě strany mají na mysli nejlepší zájem dítěte. Je běžné, že v různých prostředích se dítě chová odlišně. Jinak se projevuje doma, jinak ve vyučování nebo při výchovně ovlivňovaných volnočasových aktivitách. Proto jsou vzájemné informace cenné, je nutno brát je v úvahu a průběžně doplňovat a korigovat obraz o dítěti.“ (Hájek, Pávková a kol., 2003, s. 71)

- *Střediska pro volný čas mládeže* (domy dětí a mládeže, stanice pravidelných nebo příležitostných zájmových činností) – spíše známé pod laickým pojmenováním jako kroužek, soubor, klub. Spadají do sítě škol a školských zařízení, dostávají státní příspěvek k činnosti.
- *Domovy mládeže* – vedle výchovně-vzdělávacího působení poskytují středoškolským studentům, kteří o to požádají, ubytování a stravu. Mohou působit samostatně nebo být součástí střední školy. Mladí lidé musí projít změnou domácího prostředí za neznámé sociálního prostředí domova mládeže, podřídit se novému pevnému dennímu režimu, vznikají vztahy s vrstevníky ve škole, učí se samostatnosti a žít bez dohledu rodičů. To vše u nich může znamenat zvýšené psychické nároky. Aby aklimatizace žáků proběhla co nejsnadněji, snaží se vychovatelé, pedagogové o navázání bezkonfliktních vztahů a zapojení žáků do kolektivu nabídkou aktivit. Ty probíhají buď přímo na půdě domova nebo účasti v místních organizovaných subjektech..
- *Dětské domovy* – jde o výchovné školské zařízení, plnící preventivně výchovnou funkci u dětí. Zajišťuje celodenní ústavní výchovu pro děti a mládež, které v důsledku selhání rodinné výchovy nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, výchovní pracovníci jim nabízejí rozmanité druhy zájmových činností ve volném čase buď přímo v domově nebo v zájmových organizacích.
- *Základní umělecké školy (ZUŠ)* – patří také mezi školská zařízení, ale svoji výuku uskutečňují až po školním vyučování a účast na ní je dobrovolná. Žáci zařízení navštěvují z důvodu, že se chtějí stát uměleckými amatéry v některém z nabízených směrů anebo se chtějí připravit na uměleckou dráhu s pozdějším přestupem na jiný stupeň uměleckých škol. Z nabídky ZUŠ je nejžádanější obor hudební, dále taneční včetně baletu, literárně-dramatický a výtvarný.

- *Jazykové školy* – děti si doplňují nebo osvojují jazykové znalosti, učí se konverzaci a gramatice. Tyto školy mohou být zřizovány samostatně nebo při základních či středních školách.
- Za zmínku dále stojí i *školy v přírodě*, které koordinují běžnou školní výuku s pobytem dětí na čerstvém vzduchu jakožto vhodnou léčbu jejich zdravotních problémů. Děti se tady učí zároveň šetrnosti k přírodě a její ochraně. Pořádají se poznávací soutěže, výpravy po turistických a naučných stezkách, pozorují zvířata, rostliny a procesy, které v přírodě probíhají. Pobyt v přírodě by děti měly vnímat jako hru, protože ta ovlivňuje nejen jeho zdravý vývoj, ale pomáhá jim porozumět a pochopit okolní svět.
- Pedagogickou výuku zároveň s nabídkou zajímavých činností poskytují i *školy při zdravotnických zařízeních*. Za dětmi, které jsou nuceny trávit pobyt v nemocnicích, přicházejí pedagogové a s ohledem na jejich zdravotní stav nenásilnou formou suplují běžnou výuku na základních školách a zároveň poskytují činnosti pro náplň volného času.

2.3.2 Nízkoprahová zařízení pro mládež

Cílem činnosti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM) je dostupnost atraktivní nabídky možností trávení volného času pro klienty z řad dětí a mládeže, kteří žijí v narušených a nestandardních rodinných vztazích, v nízké sociální a životní úrovni, dostaly se do vlivu patologických jevů. Nabízené služby a aktivity jsou pro dětské klienty bezplatné a dostupné bez ohledu na ekonomickou situaci rodiny.

Zařízení usilují zároveň o zlepšení podmínek dětí snižováním či odstraněním nevhodných způsobů jejich života a to nejen formou nabízených volnočasových aktivit, ale i poradenstvím, pomocí v krizových situacích, nabídkou a zprostředkováním služeb.

2.3.3 Nestátní neziskové organizace pro volný čas

Zajímavou a pestrou nabídku trávení volného času představují dětská a mládežnická sdružení působící celorepublikově, která zastřešuje Česká rada dětí a mládeže (ČRDM). Dětská sdružení zaujímají specifickou roli, nabízejí dětem dosažitelné vzory chování. Dospělí zde fungují v jiné roli, než v rodičovské či učitelské. V oddílech a organizacích se děti učí schopnosti spolupráce, týmové práci při řešení úkolů, zodpovědnosti.

U nás je řada občanských sdružení, tělovýchovných a sportovních spolků a dalších sdružení pracujících s dětmi a mládeží. Stále více se uplatňuje i církev a církevní spolky, jejichž prostřednictvím se děti a mládež zapojují do společensky prospěšných aktivit. Škála nabízených možností je různorodá – cestování, sport, tábornictví, kultura, zájmové technické činnosti. Jejich činnost je podporována finančními granty státních institucí – ministerstev, obcí a regionálních institucí.

„Nestátní neziskové organizace (NNO) pracující s dětmi a mládeží představují kromě škol a školských zařízení důležitý prvek ve vytváření žádoucí nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže. Svou činností významnou měrou doplňují a obohacují výchovně-vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Umožňují dětem a mládeži rozvíjet přirozeným způsobem jejich schopnosti, dovednosti a talent a připravují je na budoucí život.“
(Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 150)

3 ČINNOSTI V ZÁJMOVÝCH KROUŽCÍCH

V průběhu výchovy ve volném čase se rozvíjí citová a rozumová stránka osobnosti člověka, morální citění, formují se mravní vlastnosti. V návaznosti na šířku a okruh zájmů se posiluje a rozšiřuje paměť. Posilování paměti úzce souvisí s rozvojem zájmů dítěte – čím širší obzor, tím širší paměť. Pro činnorodou práci je nepostradatelná představivost a fantazie. „Rozvoj fantazie velmi úzce souvisí s rozvojem tvořivosti dětí, a tím nepřímo s tvořivou prací člověka. Fantazii je třeba chápat ne jako prázdnu zábavu rozumu a činnost visící ve vzduchu, ale v souvislosti s její nezastupitelnou funkcí. A víme, že žádná činnost člověka není možná bez účasti fantazie, protože fantazie jí dodává cílevědomost, plánovitost a zaměřuje je k výslednému produktu úsilí člověka.“ (Kuric, 2001, s. 77)

Organizátor aktivit by měl promyšleně a cíleně napomáhat k posilování zmíněných vlastností, působit na duševní pohodu, co nejméně užívat strohých příkazů a zákazů a vhodně stimulovat mládež k realizaci konkrétních činností. Jak uvádí Pávková (2002) dochází při výchovných a vzdělávacích aktivitách k vytváření těchto činností:

- Odpočinkové a rekreační – jde o různé pojmy, které je nutné odlišit. Odpočinkové činnosti jsou klidné, nenáročné. Rekreační činnosti mají charakter pohybové aktivity. Vychovatel při nich přihlíží k přání dětí, umožňuje aktivní podíl na plánování.
- Sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti – vedení žáků k samostatnosti v péči o vlastní osobu a osobní majetek, pěstování hygienických návyků.
- Zájmové činnosti – cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti a společenskou orientaci a plní funkci vzdělávací a výchovnou. Lze je dále dělit i podle obsahu na:
 - společensko-vědní – pěstují vztah k vlasti, jazyku, tradicím národa, jsou zaměřeny na výchovu k partnerství, rodičovství.
 - pracovní-technické – ke zdokonalení manuálních dovedností, prohlubují tvořivou práci, touhu po uplatnění v oblasti techniky, technického myšlení a představivosti.
 - přírodovědné – pěstují vztah k přírodě, její ochraně, ke zvířatům, pěstitelství. Zvláště žáci mladšího věku mají blízký vztah ke zvířatům, proto je potřeba ho využít a posilovat. Je potěšující, že stoupá zájem o specializované činnosti jako je rybářství, včelařství a pěstitelství.

- činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření – zvyšují fyzickou zdatnost a psychickou odolnost, pohybová aktivita je podmínkou zdravého člověka.
- esteticko-výchovné – činnosti jsou zaměřené na rozvíjení výtvarného, hudebního, literárního, dramatického a hudebně-pohybového projevu, na kulturu, chování a výchovu vkusu, rozvoji tvořivosti.

„Volný čas se stává novým trhem práce a poskytovatelem pracovních příležitostí pro pedagogy. Pedagogika volného času vyžaduje nový typ pracovníka, zejména pro zařízení volného času – hřiště, centra mladých, střediska různých společenství, sociokulturní centra, domy občanů. Ve všech uvedených a dalších objektech a příležitostech hrají pedagogové volného času závažnou roli, nazývají se poradci volného času, pomocníci volného času, pedagogové kultury, manažeři volného času a jinak.“ (Vážanský, Smékal, 1995, s. 79)

3.1 Hudba jako zájmová činnost

Právě na hudební činnost jakožto prostředek utváření esteticko-výchovného citění dětí a mládeže se zaměřuji v této bakalářské práci. Domnívám se, že je vhodné poukázat nejen na pozitivní dopad hudby ať poslechové nebo instrumentální na utváření osobnosti našich dětí. I přes tuto známou skutečnost dochází k úpadku školních sborů, ať pěveckých nebo nástrojových.

Dříve školy vytvářely vlastní tělesa, soutěžily, vystupovaly, pořádaly se koncerty. Kolektivní výchova, radost ze společné práce, možnost vystoupit sólově ovlivňovaly děti po stránce morální i výchovné. Dnes jsou podobné sbory spíše výjimkou. Nabízí se otázka, proč tomu tak je, jestliže i podle Pilky (2003, s. 111) *„hudbu může poslouchat každý a skoro každý ji také může sám tvořit. Nejjednodušší a nejpřirozenější ze všeho je zpěv. Zpívat si dopřejeme doma, můžeme se stát členy sboru, lidového souboru. Takové společenství nabízí mimo krásnou hudbu i zážitky z koncertů, zájezdů, nová přátelství. Na nejjednodušší hudební nástroje také může hrát skoro každý. Při troše péle a vytrvalosti se lze naučit doprovázet zpěv na kytaru nebo hrát na zobcovou flétnu. A nejen na ně.“*

3.2 Význam hudby v období dospívání

Hudba může u mladých lidí (a nejen u nich) vyjadřovat a podněcovat okamžité citové nahlázení, vyjadřovat myšlenky nebo vzdor. Estetický prožitek může prohloubit city ke dru-

hému pohlaví. Obzvláště u mladých lidí se může erotické cítění prostřednictvím hudby projevit daleko intenzivněji.

Zájem o hudbu je větší a intenzivnější u dívek než chlapců, což je nejspíš dáno citovými prožitky, které ženy a muži vnímají odlišně. Vedle toho se dívky i víc zajímají o tanec a jeho ztvárnění, o rytmiku a gymnastiku, při to všem je potřebný cit pro hudbu, pro rytmus, pro tóny. Je známá skutečnost, že hudební výchova na základních školách patří u děvčat do skupinky oblíbených předmětů častěji než u chlapců.

„Vnímání hudby se rozvíjí nejen ve vlastním hudebně výchovném procesu, ale i při spontánním a živelném styku dítěte s hudbou mimo školu. Výchovou k vnímání a chápání hudby rozumíme soustavné vedení žáků k emocionálnímu jejímu prožívání, k poznávání významu a funkčnosti hudebně vyjadřovacích prostředků a tím k chápání hudebního obsahu a hudební formy. Výsledkem má být co nejkvalitnější estetické vnímání. Tato výchova se uskutečňuje již při navazování prvních kontaktů dítěte s hudbou, při všech, i elementárních hudebních činnostech.“ (Lýsek, 1975, s. 82)

Hudba v dětském a pubertálním období zaujímá důležité místo, může posloužit jako vyjadřovací prostředek citových a myšlenkových prožitků. Zájem o hudbu může sloužit jako prostředek k navazování nových kontaktů, nových možností, může být jakousi vstupenkou do společnosti, ovlivňuje lidské postoje, názory, hodnocení a jednání.

„V duševním životě pubescenta dochází k zásadním změnám. Mění se jeho cítění a myšlení se stává intenzivní, hlubší a abstraktnější. Zatímco nazírání a vnímání pubescentovo bylo v předcházejícím období často nepročleněné a difúzní, dochází nyní k jemnější diferenciaci jednotlivých útvarů, k pronikavější analýze, ke střídání a hodnocení jevů. Jedinec je schopen logických operací, což zvyšuje úroveň jeho inteligence a umožňuje chápat vztahy mezi jevy. Nový pohled na svět a rozvoj intelektu prohlubují i hudební vnímání, které zde dosahuje téměř vrcholu rozvoje.“ (Sedlák, 1984, s. 46)

Jak bylo řečeno, hudba je velice vhodným prostředkem pro formování osobnosti jedince, ať už jde o poslechovou hudbu nebo aktivní formu vokálního nebo instrumentálního projevu.

Pozitivní dopad využívání volného času mládeže, zaměřeného na hudební aktivity jsem chtěla ověřit v následující praktické části své bakalářské práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 HISTORIE A SOUČASNOST SAXOFONOVÉHO SOUBORU

Na základě osobního rozhovoru s vedoucím Dívčího saxofonového souboru Vladimírem Schlimbachem jsem zjistila níže uvedené skutečnosti. Tyto informace jsem doplnila o další údaje uvedené v článku luhačovického periodika Lázeňské listy (Kozánková, 2001, s. 5).

4.1 Vznik souboru

Po absolvování Pedagogické fakulty v Olomouci založil Vladimír Schlimbach orchestr – věrohodnou kopii orchestru K. Vlacha. Orchestr se skládal ze samých chlapců ovládajících trumpety, trombony, saxofony a rytmiku. Neustále za nimi docházela jedna dívka, také chtěla vystupovat. Protože byla neodbytná, přijal ji, začala se učit na saxofon. Byla vynikající, rychle se včlenila do souboru.

Po pár letech se Vladimír Schlimbach s rodinou přestěhoval poblíž luhačovických lázní, kde u Valašských Klobouk založil nový soubor. Složení bylo tentokrát velmi netradiční – samá děvčata. Impulsem byla právě ona zmiňovaná dívenka. Během 8 měsíců orchestr začal vystupovat, dostavily se úspěchy, koncerty překročily hranice státu. Po pár letech se Vladimír Schlimbach přestěhoval do Luhačovic, kde sestavil z místních dívek podobný orchestr. Dívky z původního orchestru prvních několik let dojížděly do Luhačovic, po té odrostly, soubor opustily a sestavu pak tvořily už jen dívky luhačovské.

Vedoucí souboru na otázku jakým způsobem děvčata hledá sdělil, že je to velmi prosté – jedna kamarádka přivádí druhou. Všechny nové členky se nejdříve musí naučit hrát na flétnu, jakmile ji mají perfektně zvládnutou, seznamují se se saxofony. Vladimír Schlimbach podotýká, že neexistuje žádná podmínka, aby nově příchozí dívka či chlapec musel již nějaký nástroj ovládat. Všechno potřebné sám děti naučí, vysvětlí, ukáže. Zde je nutné vyzdvihnout tolik důležitý aspekt názornosti, který vedoucí souboru prosazuje. Dle jeho vlastních slov: „Názornost především.“

4.2 Kdy je vhodné začít hrát na saxofon

Na flétničky mohou hrát děti brzy, tady se jedná většinou o dívky od 9 let, saxofon je vhodné zařadit nejdříve za rok, dva. Plíce musí být totiž dostatečně vyvrálé a vyvinuté na to, aby tento nástroj „udýchaly“.

Taky je podstatné přihlížet k tělesné konstituci, například drobná dívenka nemůže hrát na velký a těžký baryton saxofon.

4.3 Koncertní vystoupení

Doba koncertu je různá, v průměru 1 – 1,5 hodiny. Na dívky ve stejnokrojích v červených vestičkách, bílých halenkách a černých sukýnkách je krásný pohled, ovšem pro ně samotné je to fyzicky poměrně namáhavý výkon. Správné dýchání je při koncertním vystoupení velmi důležité, proto je nutné, aby děvčata doma pravidelně cvičila, nemusí jít jen o saxofon, ale jakýkoliv jiný dechový nástroj. Velmi dobrou náhražkou je běh, při něm se kapacita plic optimálně posiluje.

Za vystoupení nedostávají žádnou odměnu, minimální honorář, který soubor získá, jde na opravu nástrojů a režii, na benefiční koncerty naopak i sám orchestr doplácí. Za své finanční prostředky vděčí i několika málo sponzorům. Jak si vedoucí souboru posteskl, k velké škodě jich v poslední době ubývá. Současná ekonomická krize se bohužel podepsala i tady, což je ovšem dvojnásobná škoda, protože jde o naše děti, naši mládež, která s nadšením a elánem chce věnovat svůj volný čas pro radost, potěšení a dobrou věc nám ostatním. Sam vstěpuje svým svěrenkyním cenné poznatky do života – užívat si a mít radost z toho, že dělají radost ostatním lidem, mít neustále úsměv na tváři, odnášet si pocit uspokojení.

4.3.1 Místa, kde již saxofonový orchestr vystupoval

Za svého působení projel orchestr spoustu států, dokonce i mimoevropských, některé z nich navštívil opakovaně. Lze jmenovat např. Řecko, bývalou Jugoslávií, Německo, Itálii, Francii, Holandsko, Dánsko, Belgie, Bulharsko, Rumunsko, Ukrajinu, Bělorusko a v dnešní době mezi zahraniční státy patří Slovensko.

Z tuzemských míst pravidelně soubor vystupuje v lázeňských městech jako Mariánské Lázně (viz Příloha P I, Obrázek č. 1), Karlovy Vary, na Slovensku Piešťany, Trenčianské Teplice nebo Bratislava. Z našeho hlavního města Prahy přijal již devětkrát pozvání do Španělského sálu Pražského hradu (viz Příloha P I, Obrázek č. 2, 3, 4). Vystupuje při významných událostech, společenských akcích, zahajování lázeňské sezony na veletrzích, filmových festivalech a jiných příležitostech.

4.3.2 Hudební repertoár

Repertoár Dívčího saxofonového orchestru je různorodý, je zastoupena široká paleta žánrů. Základem je lidová muzika, polkový program, orchestrální skladby nebo skladby těch národů, které orchestr během svých zahraničních vystoupení navštívil. Při zahraničních cestách Vladimír Schlimbach nikdy nezapomene do nabídky zařadit i pár skladeb, které jsou v dané zemi typické, populární, známé. Všichni diváci si mohou během programu určitě přijít na své.

Za důležité vedoucí souboru považuje to, aby ve většině skladeb vystupovala se saxofonem sólistka, což přináší velké oživení. Své sólo dívka nejdříve několik měsíců nacvičuje, piluje, pak několikrát doladí společně se souborem na zkouškách a teprve po měsících pilné práce má svou premiéru na veřejném vystoupení.

4.4 Vliv hudby na mladé lidi

Vladimír Schlimbach je toho názoru, že muzikálnost zjemňuje charakter člověka. Tyto děti jsou citově bohatší, bystřejší, pozitivně motivované, nejsou schopny ničeho zlého. Ukazuje se, že děti – muzikanti podávají lepší výkony v celé řadě nehudebních testů, lépe zvládají matematiku, jazykové kursy i počítačové dovednosti. Zkrátka provozování hudby, i když jen zájmově, přispívá k všeobecnému rozvoji osobnosti.

Hudba je zajímavou zkušeností, motivací, prohlubuje duševní život. Je důležité vést děvčata nenásilně, nenařizovat, ale vysvětlovat, učit rozumět a chápat.

4.5 Současná podoba saxofonového orchestru

Věková struktura orchestru se během let mění, je to dáno tím, v jakém věku skupinky děvčat do souboru přicházejí. V současné době je věková struktura u dívek 9 – 23 let. Nesmí chybět přítomnost minimálně dvou hochů, ti obsazují místo za bicími nástroji a elektrofonickými klávesami. Jak s úsměvem Vladimír Schlimbach dodává – přítomnost mužského elementu je žádoucí už i z důvodu fyzické síly. Někdo přece musí odnést nástroje z autobusu na pódium a pak zase zpátky. A že aparatura něco váží!

Vedle muzikantů je nedílnou součástí orchestru i zvukař, technickou výpomoc nezištně zajišťují jeden nebo dva tatínci, bez nichž by se rychlá a bezproblémová příprava pódia neobešla.

Aby dívka v orchestru vydržela, musí mít vytrvalost, úsilí a ochotu se něčemu novému naučit. Bez vůle a trpělivosti nejde nic. Jak Vladimír Schlimbach říká, není to zase až tak těžké, noty a písničky jsou sestaveny tak, že je lze snadno zvládnout, nevyžadují odbornou přípravu, jakou mají žáci například na lidových školách umění. Pouze je potřeba najít si čas na domácí trénování, chodit pravidelně na zkoušky a samozřejmě vystupovat na koncertech. Dá se tolerovat nemoc, naléhavá rodinná událost, ale bohužel nelze mít v souboru dívku nespolehlivou, ochotnou vystupovat jen tehdy, když se jí to hodí! Orchester je kompaktní celek a jedině takto může podat plnohodnotný výkon, každá jediná dívka je závislá na ostatních a naopak. Skladby na vystoupení se připravují individuálně v závislosti na počtu hrajících nástrojů. Chybí-li například jedna, dvě dívky s alt saxofonem, nelze zařadit skladby, v nichž tato má hrát hlavní sólo, neměla by pak v orchestru adekvátní doprovod.

Každá dívka musí sama zvážit, jestli dokáže saxofonu obětovat i kus svého volného času. Spousta dívek soubor opustila. Nelituje času, který těmto dívkám věnoval, co je naučil, třeba se jim i těch několik málo získaných zkušeností bude hodit.

5 METODIKA VÝZKUMU

Jako výzkumné metody pro získání informací jsem se rozhodla využít formu polostrukturovaného rozhovoru (Příloha P II) a dotazníkového šetření (Příloha P III). Pro tento výzkum jsem zvolila kvalitativní výzkumnou metodu.

O rozhovor jsem požádala dvě bývalé členky Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice. Jde o dospělé ženy ve věku přibližně 35 – 45 let, Stanislavu a Jitku. O obou jsem věděla, že byly dlouhé roky členkami souboru, ale až při rozhovorech jsem zjistila, že obě dvě působily jako zpěvačky, na saxofon nehrály.

Dotazník jsem s žádostí o vyplnění obdrželi všichni 38 dívkám a chlapcům Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice.

5.1 Rozhovory

Otázky v rozhovoru (viz Příloha P II) jsem rozdělila do čtyř okruhů. Každý z nich obsahoval základní výzkumné otázky, které jsem položila oběma respondentkám. Na základě odpovědí jsem pak v průběhu rozhovoru aktuálně přidala i několik málo doplňujících otázek.

Snažila jsem se do jejich vyprávění příliš nezasahovat, nevytrhovat je z myšlenkového toku, aby byl získaný materiál co nejvíce autentický.

5.1.1 Stanislava

Poskytnout rozhovor mi Staňka nabídla u ní doma. Účastnil se ho i její manžel, který soubor velmi dobře zná od doby, kdy se svou ženou seznámil a po příchodu jejich dcer do souboru se stará o jeho technické zázemí. Otázky jsem měla připraveny v tištěné podobě ve dvojím vyhotovení, Staňka je měla k dispozici. Já si odpovědi zapisovala do své šablony.

Protože se známe od dětských let, používám při rozhovoru tykání.

Ahoj, jsem ráda, že se dnes vidíme a že sis na mne udělala chvíli čas. Jestli jsi připravená, můžeme začít s otázkami...

VYMEZENÍ ETAPY PŮSOBENÍ V SOUBORU

1) Jak a kdy ses dostala do souboru?

Do souboru mne přihlásil strýc v roce 1980.

2) Čím jsi v souboru začínala?

Začínala jsem hrou na flétničku, jako všechna nově příchozí děvčata. Později jsem přešla ke zpěvu, u něho jsem zůstala po celou dobu činnosti v souboru.

Uměla jsi dříve hrát na nějaký hudební nástroj?

Ne, do té doby jsem na žádný nástroj hrát neuměla.

3) Kdy jsi v souboru skončila?

V souboru jsem byla celkem 12 let. Moje poslední vystoupení bylo v roce 1992 na českém velvyslanectví ve Vídni. Z orchestru jsem odešla z důvodů plánované svatby a založení rodiny. Při odchodu jsem patřila mezi pár nejstarších členek souboru. Byla jsem jednou ze skupinky dívenek, kdysi jsme nastoupily do souboru současně a nyní s rozdílem několika měsíců i odcházely.

Horní věková hranice se v průběhu let hodně mění?

Ano, je to dáno tím, že málokdy do souboru přicházejí dívky jednotlivě, většinou si sebou berou kamarádky. Jsou pak znatelné věkové „vlny“, jednou nejstarší vlnu tvoří dívky vysokoškolačky nebo již dávno odmaturované (a tak je tomu i v současné době), jindy patří mezi nejstarší dívky kolem 16 let.

Udržovala jsi i po té kontakt s orchestrem?

Po ukončení aktivní činnosti jsem zůstala orchestru věrná jako jeho divačka. Se svými dcerami jsem chodila pak často na vystoupení. S bývalými kamarádkami – saxofonistkami a samozřejmě i s Vladimírem Schlimbachem udržuji kontakt dodnes.

KONCERTNÍ ČINNOST**4) Která vystoupení patří k nezapomenutelným?**

Nejhezčí vzpomínky se vybavují na zahraniční zájezdy, které jsem si vychutnávala už i proto, že v té době ještě nebylo běžnou věcí dostat se za hranice, jsem za toto Vladimíru Schlimbachovi velice vděčná. V srdci nejvíce zůstávají vzpomínky na Řecko, kde jsme

strávili téměř měsíční pobyt. Dále pak na bývalou Jugoslávii, Francii, Rakousko, Maďarsko, Polsko. Z tuzemských zájezdů byly časté do Mariánských Lázní a Karlových Varů.

5) Jak na vás reagovali diváci?

Ze všech vystoupení jsem cítila uspokojení, ohlas diváků byl znatelný, úspěchy byly. O tom svědčil i neustálý zájem o naše vystoupení. Jedinečnost orchestru ze samých dívek se saxofony byla lákavou reklamou.

6) Pobyty v zahraničí byly výletem nebo spíše usilovnou prací?

Při zahraničních zájezdech byl vedle práce na vystoupení vždy ponechán dostatek času pro odpočinek, relaxaci. Vladimír Schlimbach se snažil každý pobyt zatraktivnit, volného času zůstávalo hodně a cesty do zahraničí měly být i bohatým zážitkem, nejenom povinností. Myslel na čerpání nových sil pobytem u moře, poznáváním historických míst, budov, památek.

7) Jak o vás bylo postaráno, co se týká zázemí?

Ubytování bylo hotelového typu, v Jugoslávii jsme byli rozděleni do rodin. Vladimír Schlimbach bral na delší zájezdy i manželku, takže potřebná ženská ruka tam vždycky byla. Ale i bez ní se o nás dokázal bezvadně postarat. Po stránce organizační zajišťuje všechno sám, zázemí pro saxofonistky je vždy prioritou. Pokud by nebyla záruka dobrého ubytování a hygienických podmínek, účast by nepřijal.

Rodiče se tedy obávat nemuseli.

Myslím, že se obávat nemuseli a ani neobávali. Když hodnotím zájezdy nyní z pozice rodiče, musím říct, že zázemí bylo a je skvělé. Na základě vlastní zkušenosti zůstávám klidná, když dcery dnes odjedou se souborem na delší dobu. Vladimír Schlimbach je pečlivý organizátor.

8) Ovlivňoval činnost v orchestru i školní prospěch?

Ano, byl z prioritních podmínek účasti v souboru. Hodně se cestovalo v průběhu školního roku, známky ve škole byly kritériem pro výběr. Jestliže by byl prospěch slabý, ředitel školy by dívku neuvolnil. Dnes se na známky taky dbá, ale ne zase tolik, je to dáno i tím, že ze školy dnes omlouvají děti samotní rodiče. Ale neznamená to, že se dívky neučí dobře, ba naopak, zvládají dobře školu i orchestr.

Je frekvence dnešních koncertů stejná jako dřív?

Určitě se liší, ubylo jich, což souvisí i se zhoršujícími se ekonomickými důvody. Vystupovali jsme daleko častěji a to v průběhu celého roku. Téměř každou sobotu byla zkouška orchestru a minimálně jedno vystoupení o víkendu, k tomu poměrně časté výjezdy za hranice. Dnes jsou tyto jen párkrát do roka, převážně se hraje „doma“. Jak jsem zmínila, jde o finanční problémy, soubor je početný, jestliže má zkoušet celý soubor najednou, je zapotřebí velký prostor. Je těžké ho najít, protože pronájmy stojí hodně peněz, což je samozřejmě ke škodě orchestru.

9) Co se týká finanční stránky, byla činnost v orchestru pro členy, potažmo jejich rodiče, nákladná?

Kdepak, účast v souboru nevyžadovala z naší strany vůbec žádné finanční příspěvky. Nikdy. A to platí až do dnešní doby. Ba naopak, děvčata si občas přinesou domů i nějaké příspěvky na diety. Těch se ale v nedávné době dobrovolně zřekly ve prospěch uskutečnění plánované červnové několikadenní návštěvy Chorvatska.

POROVNÁNÍ GENERACE SVÉ A SVÝCH DĚTÍ

10) Byly nebo jsou členy souboru i Tvoje děti?

Ano, obě moje dcery ve věku 16 a 15 let jsou členkami orchestru již 9 let. Začaly v něm působit současně. Začátky moje a jejich jsou srovnatelné, známá pravda, že chceš-li něco dělat, musíš to dělat pořádně nebo toho nechat, platí stále. Dělat něco jen napůl, řídit se tím, kdy se chce a kdy se nechce, není zárukou kvalitních výsledků.

Jak vznikla myšlenka, aby do něj vstoupily?

Do souboru se dostaly na vyzvání Vladimíra Schlimbacha. Všiml si jich na jednom z koncertů, pozval obě děvčata na pódium, představil je, řekl, že jejich maminka hrála v orchestru řadu let a rovnou se jich zeptal, jestli chtějí být členkami také. Bez váhání řekly ano.

Když srovnáš své a jejich začátky, dá se říct, které byly snadnější?

Žádný velký rozdíl nevidím, podmínky jsou stejné. Stále platí – chceš-li něco dělat, musíš to dělat pořádně, když tě to nebaví, jdi od toho. Dělat něco napůl nemá význam.

Je rozdíl v přístupu ke hraní u obou generací?

Mezi generacemi vidím rozdíl v zodpovědnosti ke zkouškám i vystoupením. Dnes se některá děvčata nebo chlapci více vymlouvají na soukromé záležitosti, zneužívají shovívavosti Vladimíra Schlimbacha. Nemíní tím všechny dívky, ale výjimky se najdou. Nic není zadarmo a pokud necvičí, netrénuje, nemůže vystupovat!

ZHODNOCENÍ SAXOFONOVÉ KARIÉRY

11) A celkové hodnocení Tvé hudební kariéry v Dívčím saxofonovém orchestru?

Vždycky jsem měla hudbu ráda a jsem vděčná souboru, že jsem si vztah k ní mohla prohloubit. Získala jsem spoustu nových kamarádek a kamarádů, byla z nás výborná parta, bez rozdílů, bez rivality, mohli jsme se na sebe spolehnout, důvěřovat si. Naučili jsme se samostatnosti, být si nápomocni jeden druhému. To jsou vlastnosti, kterým se doma nedá naučit. Jednoznačně říkám – kdybych měla možnost se znovu rozhodovat, bez váhání bych do souboru vstoupila zase.

To se Ti díky dcerám splnilo?

Ano, přítomnost mých dcer v souboru vidím jako pokračování sebe sama. Jsem na ně hrdá, obzvláště když vidím soubor vystupovat. Je to moc příjemné. Vzpomínky na skvělou partu kamarádek a léta strávená v souboru a nezapomenutelné zážitky zůstanou navždy!

Děkuji Ti za čas, vzpomínky a informace, které jsi mi věnovala.

5.1.2 Jitka

Rozhovor s druhou respondentkou musel proběhnout ve více časových etapách, domluvené schůzky se nečekaně komplikovaly. S paní učitelkou Jitkou se neznáme důvěrně, proto používám zdvořilostní formu vykání.

Dobrý den, jsem moc ráda, že jste si na mne udělala čas a doufám, že si zároveň při našem rozhovoru ráda zavzpomínáte na hezké chvíle z Vašich dívčích let...

VYMEZENÍ ETAPY PŮSOBENÍ V SOUBORU

1) Jak a kdy jste se dostala do souboru?

Členkou Dívčího saxofonového orchestru jsem se stala co by žákyně 6. třídy základní školy, kdy jsem sbírala pěkná umístění v recitační soutěži. Při té příležitosti si Vladimír Schlimbach všiml mé šikovnosti v mluvení a pozval mne k recitování básničky na jeden z jejich koncertů.

2) Čím jste v souboru začínala?

Recitací básní. Mělo jít o 3 - 4 krátké básně, aby si děvčata odpočinula od hry a já mluveným slovem zaujala diváky. Díky umění mluvit jsem brzy přešla k moderování, stala jsem se konferenciérkou. Protože jsem znala texty písniček, musela jsem jednou za zpěvačky kvůli jejich nemoci zaskočít. To bylo asi o rok, dva později. Věřila jsem si a zvládla to.

Věnovala jste se hudebnímu projevu i dříve?

Ano, od 2. třídy jsem navštěvovala Lidovou školu umění, hru na housle. Moc se mi to líbilo. Já jsem byla čínorodá už od útlého dětství.

3) Kdy jste ze souboru odešla?

Odešla jsem ve svých 25 letech. Plánování svatby a rodinného života byly přirozenou tečkou za působením v souboru.

KONCERTNÍ ČINNOST

4) Která vystoupení patří k nezapomenutelným?

Raději jsem měla koncerty venku, tzv. šňůru, na týden, 10 dnů, do Řecku dokonce na tři týdny. V Řecku jsme byli čtyřikrát po sobě, což dokazuje oblíbenost a velký ohlas. Právě v Athénách patřily koncerty k těm nejkrásnějším.

Velmi ráda vzpomínám na koncertování s Dívčím saxofonovým orchestrem v Karlových Varech u příležitostí filmových festivalů, dále na letní sezonu v Mariánských Lázních, spoustu koncertů k tehdejšímu MDŽ, při hornických dnech na Ostravsku. Hezká vystoupení byla v Praze při významných příležitostech v dnešním kongresovém sále v Praze. Milé byly koncerty v Luhačovicích v Lázeňském divadle a Společenském domě. Doma v Luhačovicích jsme hráli téměř každou sobotu.

5) Jak na vás reagovali diváci?

Ohlas diváků byl ve většině případů kladný, nezažila jsem, že by si někdo vyloženě stěžoval, naopak, byla jen chvála.

Výběr skladeb považuji za výborný, Vladimír Schlimbach se nechával inspirovat, nebránil se názorům, zařazoval písničky, které se jemu osobně třeba i nelíbily, ostatním ano. Byl v tomto velice moderní, nedá se říct, že by usnul na vavřínech, šel stále dopředu, vymýšlel něco nového.

Aplaus se tedy odvíjeli i od výběru písničky?

Ano, v repertoáru byly domácí i zahraniční písně a skladby. Podle toho, do které země jsme jeli, se vybrala skladba, která by mohla zapůsobit. Dokonce v řečtině jsme uměli asi 4 písničky, což bylo velice milé, diváci se mohli doslova zbláznit. V momentě, kdy uslyšeli první takty známé písničky, začali zpívat a tleskat.

6) Pobyty v zahraničí byly výletem nebo spíše usilovnou prací?

Tyto pobyty byly sice náročnější, ale o to krásnější a nezapomenutelnější. Muselo se hodně přejíždět, střídat hotely, balit aparaturu, ta dostávala hodně zabrat. Ale i když šlo o nutné povinnosti, stihli jsme si užívat a bavit se. O program a vyplnění volného času se nám Vladimír Schlimbach vždy postaral.

Byli jste odkázáni sami na sebe, nedocházelo k neshodám?

Zahraníční koncerty byly zkouškou přátelských vztahů. Během delšího pobytu může vzniknout ponorková nemoc, ale nepamatuji si větší konflikt. Byli jsme dobrá parta a měli společný zájem - vztah k hudbě. Právě na těchto cestách bylo možné posilovat vlastní toleranci, kamarádství, projevovala se síla a hloubka vztahů. Spoustu svých dobrých vlastností jsem si utužila právě tady.

Domnívám se, že děti v dnešní době tolik kamarádské nejsou, neumí si odpustit spoustu prohřešků.

7) Jak o vás bylo postaráno, co se týká zázemí?

Vladimír Schlimbach je dobrý manager, dokázal nám zajistit velmi krásné podmínky co se týká ubytování, stravování, přepravy, úrovně koncertů. Na vzdálenější vystoupení s námi jezdila manželka Vladimíra Schlimbacha, kterou jsme měli téměř jako druhou maminkou. Když se cokoli stalo, poradila, pomohla, všechno se úspěšně zvládlo.

8) Ovlivňoval činnost v orchestru i školní prospěch?

Nechci, aby to znělo jako samochvála, ale osobně jsem neměla jiné známky než vyznamenání. Nepotřebovala jsem žádné omluvenky, abych se mohla účastnit koncertů. A ani žádná z jejich kamarádek s tímto problémy neměla. Chodily jsme i do tehdejší Lidové školy umění a znaly jsme smysl pro povinnost, smysl chtít něco dokázat. Zahrát a zazpívat dobře bylo naprosto automatické.

9) Co se týká finanční stránky, byla činnost v orchestru pro členy, potažmo jejich rodiče, nákladná?

Nic takového nepociťovali. Všechno bylo hrazeno, rodiče do orchestru peníze nedávali, všechno bylo pro členy souboru zdarma. Rodiče nám dávali pouze kapesné na cesty mimo domov.

POROVNÁNÍ GENERACE SVÉ A SVÝCH DĚTÍ

10) Byly nebo jsou členem souboru i Vaše děti?

Ne, moje děti nepůsobily v Dívčím saxofonovém orchestru.

Domníváte se, že je dnešní generace cílevědomá?

Jako pedagožka pracuji s dětmi ve škole dnes a denně. Zdá se mi, že nevyužívají nabízených možností, jsou zvyklí na konzumní způsob života, jsou hodně leniví, chybí jim cílevědomost, něčeho za každou cenu dosáhnout. Mám na mysli dosahování něčeho pozitivního. Nejraději by měly všechno a hned a bez vlastního přičinění.

Vám tedy pečlivá příprava na obtíž nebyla?

Naopak, zkoušky jsem měla velmi ráda, bez nich by to nešlo. Zajímavé bylo zkoušení pro televizní vystoupení, které probíhalo v přímém přenosu. Trénovat se muselo pečlivě a dlouho. Ale nikomu to nevadilo, všichni jsme viděli cíl, chtěli jsme být v přenosu. Prostě práce měla smysl a to byl pro nás všechny hnací motor.

ZHODNOCENÍ SAXOFONOVÉ KARIÉRY

11) A celkové hodnocení Vaší hudební kariéry v Dívčím saxofonovém orchestru?

Bylo to opravdu moc krásné období, stejný názor znám i od svých vrstevnic – byly jsme tam čtyři velké kamarádky. Hudba byla a je mým velkým koníčkem, provází mne celý

život. Měla jsem možnost zazpívat si se zpěvákem Daliborem Jandou, účastnit se vystoupení Karla Gotta a Heleny Vondráčkové. Vidět jejich sezpívání, viděla jsme jejich velkou lásku k hudbě a zároveň si uvědomila, že i velké hvězdy musí dlouho a tvrdě trénovat než dosáhnou velkého úspěchu.

Dívčí saxofonový orchestr byl a je opravdu známý, vzpomínám na něj jenom v nejlepším. Můj hluboký obdiv patří Vladimíru Schlimbachovi, za dlouholetou práci s dětmi, navíc v dnešní době je mládež daleko víc komplikovanější. Obdivuji jeho trpělivost, neutuchající každodenní chuť, kterou potřebuje k přípravě dalších a dalších koncertních vystoupení.

Děkuji Vám za zodpovězené otázky i za cenné informace, které jste mi sdělila.

5.2 Závěrečné vyhodnocení rozhovorů

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že obě respondentky si odnesly z působení v Dívčím saxofonovém souboru povzbuzující a obohacující dojmy. Dlouholetá činnost v orchestru pro ně znamenala přínos pozitivních zkušeností a poznatků. Obě shodně spojují své nejhezčí vzpomínky se zahraničními zájezdy. Ty jim přinesly vedle krásných dojmů i posílení vlastní samostatnosti, zodpovědnosti a kolegiality ke kamarádům, cílevědomosti a vytrvalosti v úsilí něčeho dosáhnout. Dále obě vyjádřily radost z hudby a příjemný pocit z vlastní dobře odvedené práce. Vladimíra Schlimbacha považují za výborného organizátora, který umí motivovat k činnosti, povzbuzovat sebevědomí dětí. Navíc je sám v každé situaci názorným příkladem, jak se chovat, být milý, přívětivý a ochotný komukoliv pomoci.

Závěrečným shrnutím této části lze konstatovat, že vhodně zvolená činnost v mladém věku znamená vybudování správného postoje jedince k životu. Snižuje dopad a působení konzumního stylu současné společnosti na utváření hodnot a orientace dětí a mládeže. Obě respondentky si váží své činnosti v souboru a shodují se v názoru, že hudba dopomohla k utváření jejich charakterových vlastností.

5.3 Dotazník

Na základě předpokládaného cíle jsem využila výzkumnou dotazníkovou metodu (viz Příloha P III) a oslovila současné členy Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice. V dotazníku jsem použila otázky uzavřené s výběrem nejvhodnější nebo nejvíce se přibližující varianty. Těchto otázek jsem využila z důvodu jejich srozumitelnosti, protože ve výzkumném souboru je řada mladších dětí. Dále se vyskytovalo i několik otázek polootevřených, které nabízejí možnost doplnění vlastní formulace odpovědi. Škálové otázky měly umožnit respondentům oblast pro výběr co nejbližšího vyhodnocení vlastního názoru.

5.3.1 Výzkumný soubor

Základní limitovaný výzkumný soubor tvoří dívky a chlapci z Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice. Dotazník obdrželo všech 38 současných členů orchestru. Osobně jsem je o vyplnění požádala na jedné z jejich společných zkoušek. Ti, kteří se na ni nedostavili, obdrželi dotazník dodatečně.

Ze 38 dívek a chlapců souboru mi dotazník vrátilo 33 členů. Výsledky svého výzkumného šetření jsem pak získala na základě vyhodnocení jejich odpovědí.

Vytvořený dotazník jsem nejprve předložila k vyplnění své dceři, která je také několik let členkou souboru. Chtěla jsem si ověřit jednoduchost a srozumitelnost otázek.

5.3.2 Cíl výzkumu

Cílem práce je ověřit a prokázat, že volný čas mládeže strávený vhodně vybranou aktivitou, má jednoznačně pozitivní dopad na mladou generaci. A to nejen v době, kdy člověk zvolenou volnočasovou aktivitu vykonává, ale zda ho pozitivně ovlivňuje a mění i v dalších oblastech života.

5.3.3 Hypotéza

H1: Předpokládám, že převážná většina respondentek a respondentů je spokojená s využitím svého volného času v souboru.

H2: Předpokládám, že na základě vlastních pozitivních zkušeností by respondenti, až se ocitnou v budoucnu v pozicích rodičů, podobnou činnost rádi umožnili i svým dětem.

5.3.4 Vyhodnocení výsledků dotazníku

OTÁZKA č. 1 a 2

Úvodní otázky sloužily pro rozřazení podle pohlaví a věku.

Přestože název Dívčí saxofonový orchestr navádí k tomu, že se jedná jen o dívky, jak jsem již výše uvedla, jsou členy orchestru i chlapci, proto tedy dotaz na pohlaví. Z celkového počtu vrácených dotazníků jsou 3 chlapci a 30 je dívek. Nejvíce je zastoupená věková kategorie v rozmezí 11 – 12 let v počtu 7 dívek, 13 – 14 let 5 dívek a 2 chlapci. Po 4 dívkách jsou kategorie 15 – 16 let a nad 22 let. V rozmezí 16 – 17 a 18 – 19 let je po 3 dívkách, kategorie 9 – 10 a 20 – 21 let po 2 členech (viz Tabulka č. 1). Zastoupení věkových kategorií je dáno základní školní docházkou, většina členů navštěvuje ZŠ v Luhačovicích. Po zahájení středoškolského studia se jejich činnost v souboru stává časově náročnou a část jich z něho odchází.

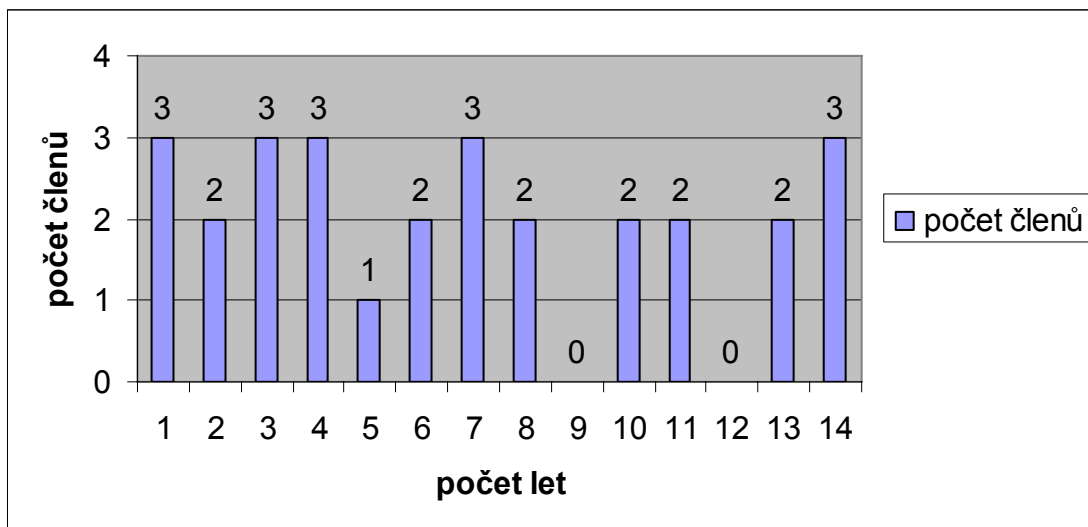
Tabulka č. 1 Pohlaví, věk

věk	dívky	chlapci
9-10	2	
11-12	7	
13-14	5	2
15-16	4	
16-17	3	
18-19	3	
20-21	2	1
22 a více	4	
celkem členů	30	3

OTÁZKA č. 3

Vyčíslením počtu let strávených v souboru jsem chtěla zjistit jak dlouho zde děti působí. Výsledky jsou zajímavé. Tito mladí lidé si zde vypěstovali opravdový cit a zájem o hudbu, přirostla jim k srdci natolik, že jsou ochotni stále si vyčleňovat část ze svého ubývajícího volnočasového prostoru a nadále být ve spojení s programem a náplní saxofonového orchestru. O tom svědčí dlouhodobé účinkování tří členů již 14 let, dvou členů 13 let. 11letá, 10letá, 8letá, 6letá a 2letá účast je zastoupena vždy po dvou členech, skupinky po třech členech mají za sebou 7letou, 4letou, 3letou a jednoroční dráhu, v délce 5 let je zde jedna členka (viz Graf č. 1).

Graf č. 1 Kolik let jsi členem/-kou orchestru?

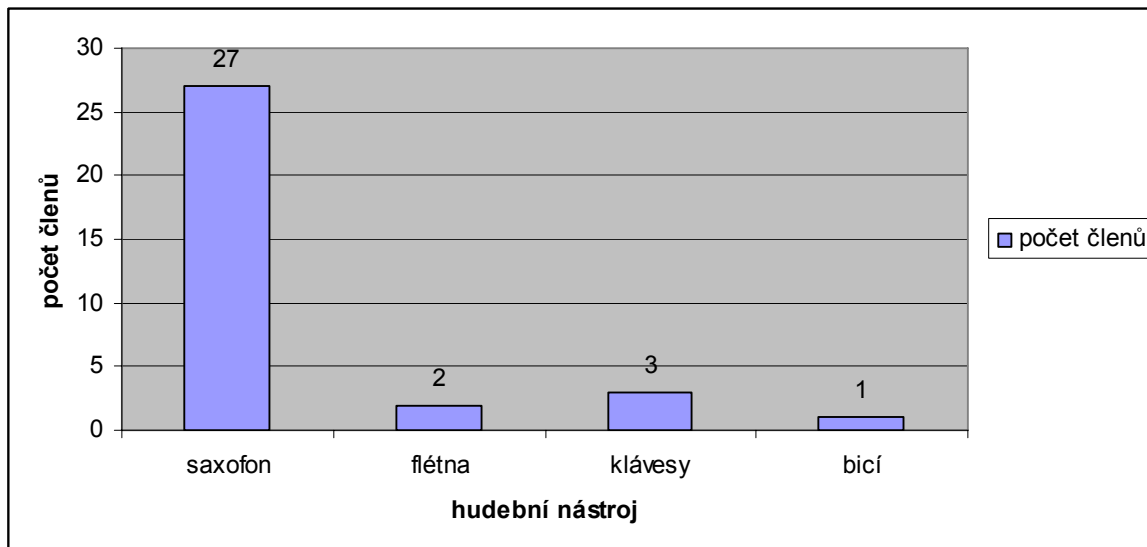
OTÁZKA č. 4

Tato otázka měla respondenty rozčlenit podle pozice, kterou v souboru zaujímají. Z celkového počtu 33 členů na nástroj hraje stabilně 29, 2 členové zpívají, 2 členky v případě nutnosti opouštějí pozici za saxofonovým stojanem a zastupují chybějící zpěvačky (viz Tabulka č. 2). Bližší specifikace hry na nástroj ukázala, že saxofon ovládá 27 členek, 2 hrají na flétnu, 3 členové umí na klávesové nástroje, 1 ovládá bicí (viz Graf č. 2).

Tabulka č. 2 Hraješ v orchestru na nástroj nebo zpíváš?

	počet členů
hra na nástroj	29
zpěv	2
zpěv + hra	2
celkem členů	33

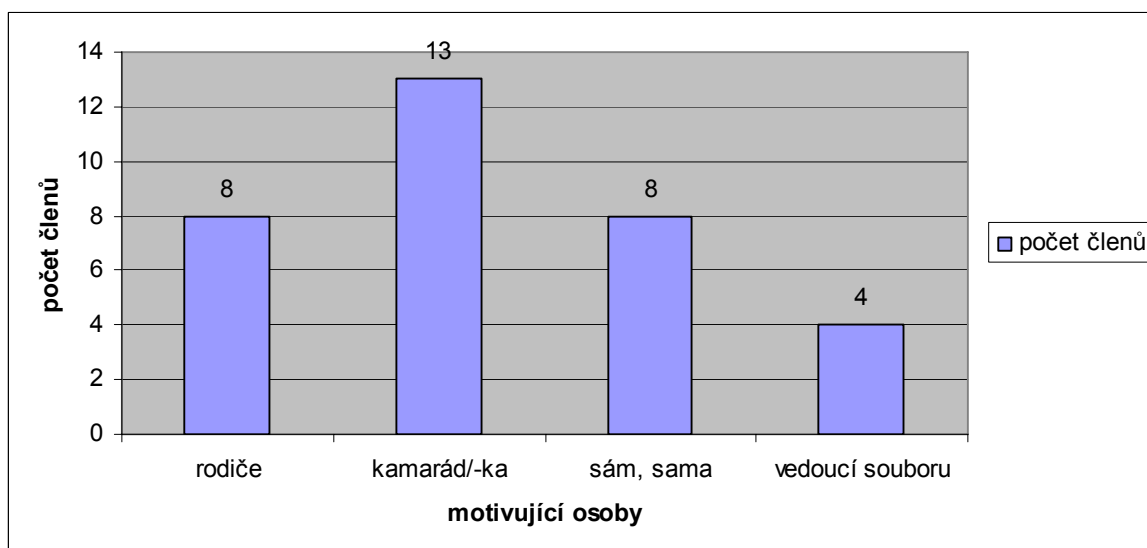
Graf č. 2 Hraješ v orchestru na nástroj nebo zpíváš?

OTÁZKA č. 5

Otázkou jsem chtěla zjistit, v jaké míře si děti samy vyhledávají aktivity nebo se nechávají ovlivňovat rodiči, kamarády, okolím. Vyplynulo, že rodiče jsou dobrými rádci, na jejich doporučení dá 8 respondentů, ale děti hodně dávají na rady a dobré zkušenosti svých vrstevníků – 13 odpovědí, v ostatních případech si umí poradit samy – 8 odpovědí. Možnost otevřené odpovědi ukázala ve 4 případech získání informace o souboru prostřednictvím osobní návštěvy Vladimíra Schlimbacha ve třídě na ZŠ (viz Graf č. 3).

Graf č. 3 Kdo nebo co Tě k činnosti v orchestru přivedlo?

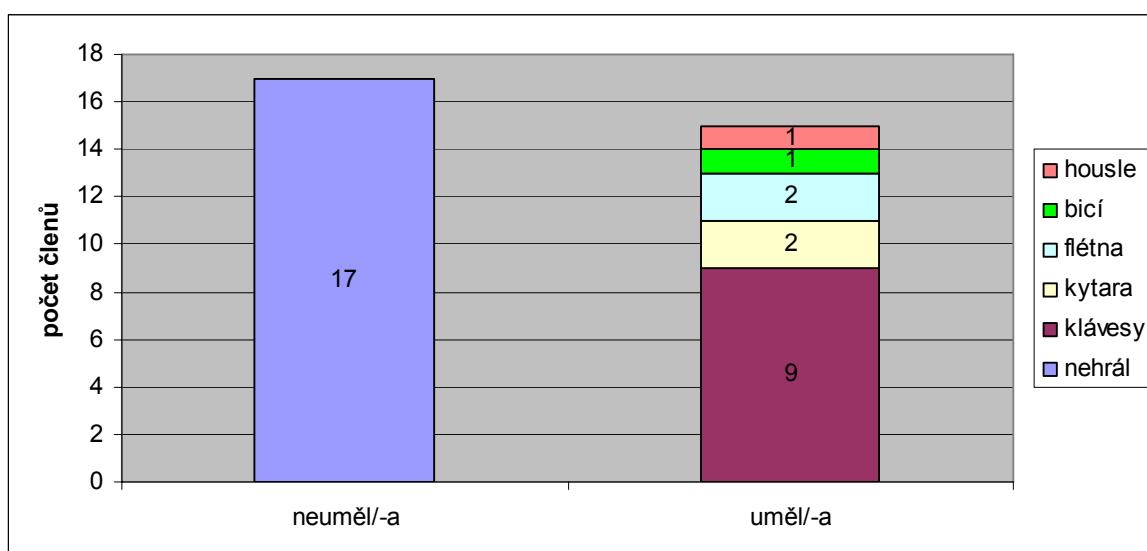

OTÁZKA č. 6

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli je převaha těch, kteří již znají noty a ovládání některého z hudebních nástrojů, nebo naprostých laiků. Jak již bylo uvedeno, na vstupních znalostech z oblasti hudební výchovy nezáleží, důležité jsou až výsledky přímo v souboru. Ze šetření vyplynulo, že poměr laiků a hry znalých členů byl téměř vyrovnaný. To pro mne znamenalo překvapivé zjištění. Domnívala jsem se, že dítě, které nemá zkušenosti s hrou, nebude mít odvahu začlenit se do hudebního tělesa zaměřeného na instrumentální projev.

Respondentů, kteří již uměli na nástroj hrát, bylo 16. Dle jejich slovního doplnění přicházeli se znalostmi buď přímo ze školních kroužků nebo Základních uměleckých škol. Žádný z nich konkrétně saxofon neovládal. 9 členů ovládalo klávesové nástroje nebo klavír, 2 kytaru, 2 flétnu, 1 housle a 1 bicí nástroje. Naprostých začátečníků je o 1 více. (viz Graf č. 4)

Graf č. 4 Uměl/-a jsi již dříve hrát na nástroj?

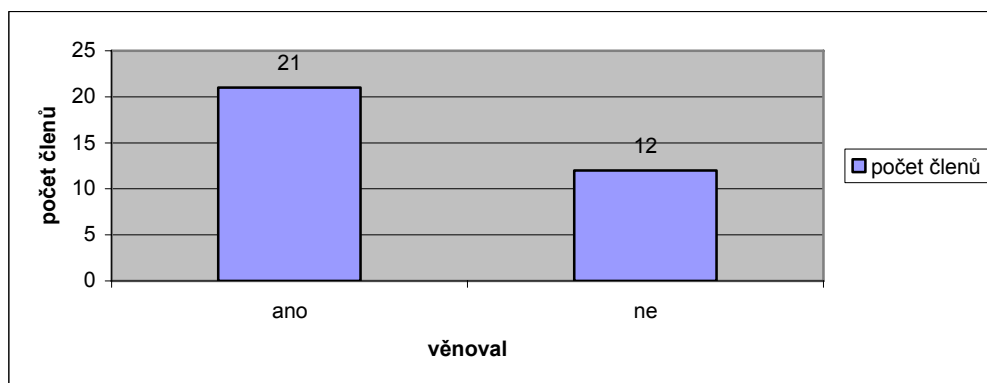

OTÁZKA č. 7 a 8

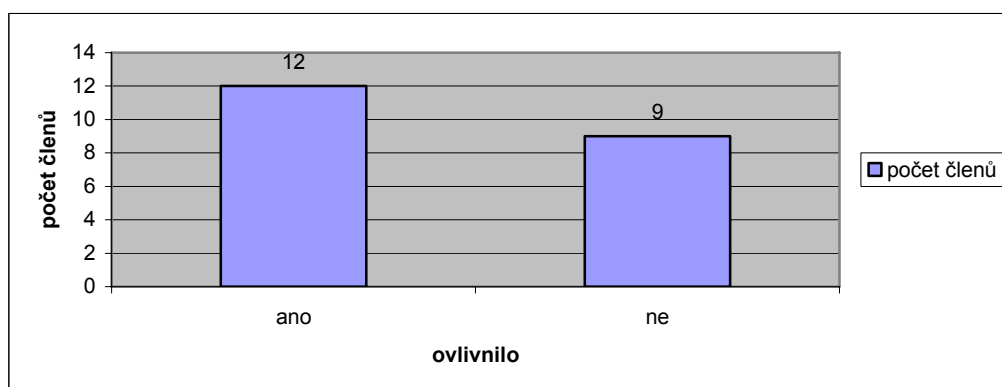
Otázka č. 7 sleduje setkání s hudbou v blízkém okolí a v případě kladné odpovědi pak navazuje otázka č. 8. s dotazem na případné ovlivnění touto skutečností při rozhodování. Chtěla jsem najít spojitost, zda tato skutečnost mohla mít vliv při rozhodování naučit se hrát. 12 respondentů odpovědělo, že neznají z blízkého okolí nikoho, kdo by uměl hrát, 21 odpovědělo, že zná (viz Graf č. 5). Tito se pak měli v otázce č. 8 vyjádřit, zda je to ovlivnilo při přihlášení se do souboru nebo ne. Většina odpovědí - 12 bylo kladných, 9 záporných

(Graf č. 6). Z toho plyne, že částečně se necháváme okolím ovlivňovat, na základě pozorování a dojmů pak činíme vlastní rozhodnutí.

Graf č. 5 Věnoval se hře na nástroj někdo z Tvého blízkého okolí?

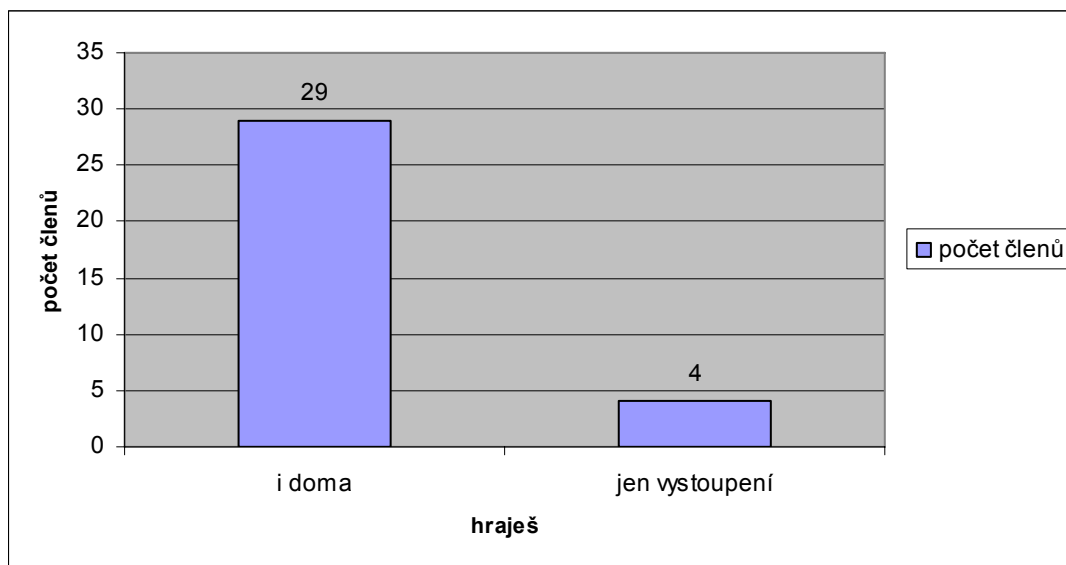
Graf č. 6 Ovlivnilo Tě to při rozhodování vstoupit do souboru?

OTÁZKA č. 9

Chtěla jsem zjistit subjektivní pocity respondentů při samotné hře na saxofon či jiný nástroj. Zda v domácím prostředí hrají jen z nutnosti nebo i z pocitu vlastního uspokojení a potěšení z této činnosti. Radost ze hry i doma vyjádřilo 29 členů v porovnání se 4, kteří odpověděli, že hrají rádi jen na společných vystoupeních. (Graf č. 7)

Graf č. 7 Hraješ, zpíváš s radostí i doma nebo jen na společných vystoupeních?

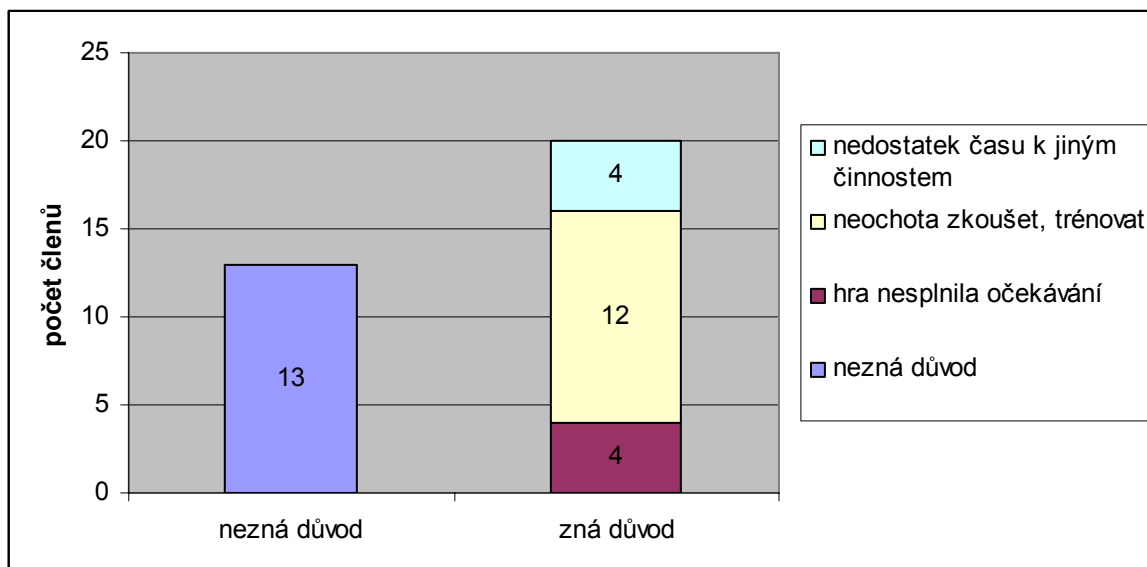

OTÁZKA č. 10

Původně jsem zamýšlela oslovit i děvčata, která působení v Dívčím saxofonovém orchestru brzy vzdala. Ale ani jedna z oslovených nebyla ochotná mi poskytnout informace. Proto jsem zkusila do dotazníku zařadit i otázku na důvod jejich rychlého odchodu. Těch, kteří ho neznali, bylo 13, odpověď znám označilo 20 respondentů (viz Graf č. 8). Nejvíce odpovědí – 12 se vztahovalo k neochotě zkoušet, 4 se týkaly úbytku volného času, 4 dívkám se nelíbila hra na saxofon.

Odpovědi nasvědčují tomu, že v souboru působí a zůstávají skutečně jen ty dívky a hoši, kteří mají opravdový zájem dělat něco pro sebe a pro druhé, chtějí se cítit prospěšní a aktivní, chtějí poskytovat radost sobě i ostatním. Mají zájem vyplnit svůj volný čas aktivně, cíleně a plně si uvědomují, že je to bude stát čas na přípravu, trénink, zkoušky, čas, který ostatní vrstevníci tráví „volnem“ a nečinností třeba na lavičce v parku.

Graf č. 8 Znáš důvod brzkého odchodu bývalých členů ze souboru?

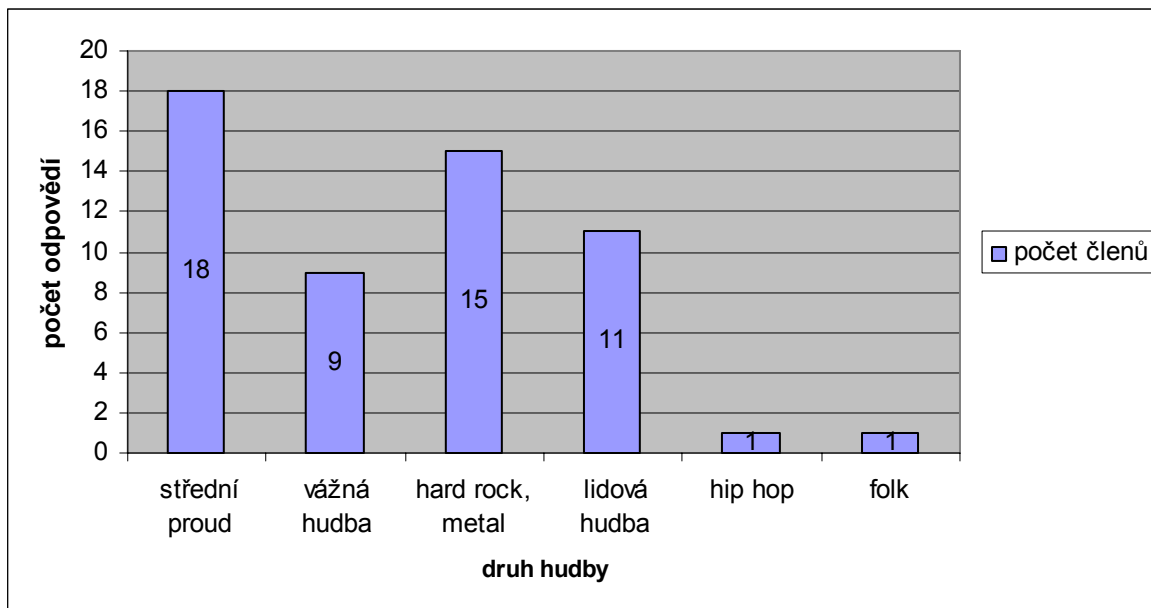

OTÁZKA č. 11

Otázka číslo 11 měla napovědět, jakým hudebním směrům se věnují dívky a hoši zkoumaného vzorku, jestliže v Dívčím saxofonovém orchestru je žánr věnován převážně lidovým a orchestrálním skladbám. V otázce byly dány na výběr možnosti: střední proud, vážná hudba, hard rock, metal, lidová hudba či jiné – s možností uvedení. Jen málo respondentů označilo pouze jeden styl hudby, většina jich poslouchá více, proto je konečný součet odpovědí vyšší než počet zkoumaného vzorku.

Nabízí se dedukce, že v návaznosti na hraný repertoár souboru by mohly mít lidové písničky převahu. Zastoupení lidových písniček (viz Graf č. 9) se vzhledem k hranému repertoáru v souboru nepyšnilo v žebříčku pozic TOP, nicméně počet 11 hlasů je velmi překvapující. První místo s 18 hlasy obsadil střední proud, za ním s 15 hlasy hard rock a metal, 9 hlasů hudba vážná. Po 1 bodě získal ještě hip-hop a folková hudba.

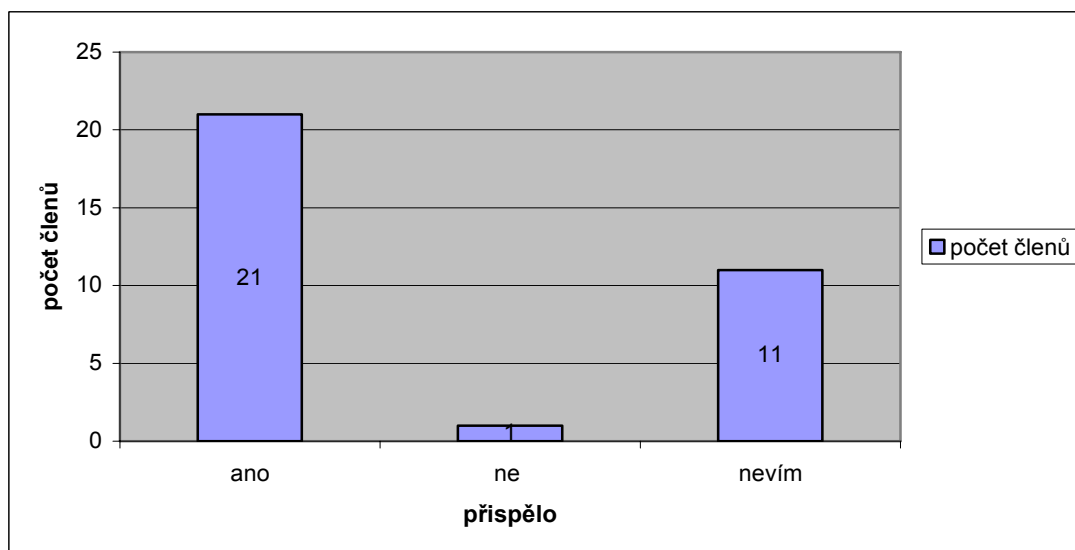
Graf č. 9 Jakou hudbu nejraději posloucháš?

OTÁZKA č. 12

Nakolik ovlivnil repertoár souboru vztah respondentů k hudbě a potažmo poslechu výše zmiňovaných stylů měla ukázat tato otázka (viz Graf č. 10). Vysoký počet odpovědí 21 potvrdilo, že u těchto mladých lidí došlo ke změně vnímání a prožívání hudby, jedna dívka dokonce uvedla, že v jejím životě nastal v tomto směru velký obrat k lepšímu. 1 odpověď říkala, že ke změně nedošlo, 11 respondentů si nebylo jistých jednoznačným přínosem.

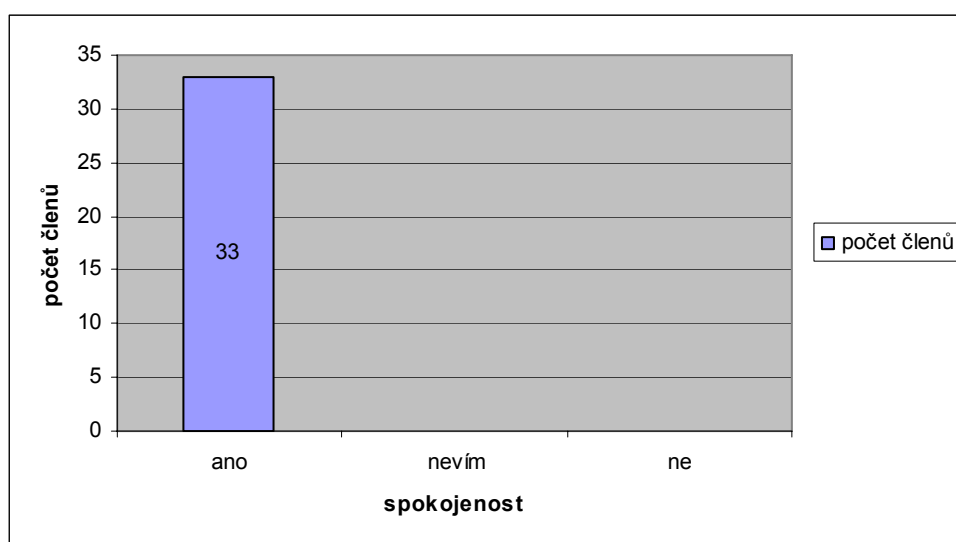
Graf č. 10 Přispělo u Tebe působení v souboru k hlubšímu vnímání a prožívání hudby?

OTÁZKA č. 13

Otázka byla směřována k sumarizování a vyhodnocení vnitřních pocitů vyplývajících z prožívání volného času respondentů v saxofonovém orchestru, z koncertní práce, vystupování na významných oficiálních akcích, na benefičních koncertech, na kulturních koncertech a jiných aktivit. Na základě vyhodnocení odpovědí lze konstatovat jednoznačný závěr a to je 100 % spokojenost mladých lidí se svou činností v souboru. Ani jeden člen nezvolil odpověď „nevím“ nebo „ne“, (viz Graf č. 11). Všech 33 členů zvolilo odpověď ano.

Graf č. 11 S organizací a náplní činnosti v souboru jsi spokojený/-á?

OTÁZKA č. 14

Jak vnímají členové a členky saxofonového souboru samotné vystupování na koncertech jsem chtěla zjistit otázkou č. 14. Co pro ně koncertní činnost představuje, jestli jsou pyšní na to, že jsou jednotlivými dílky velkého souboru, navíc souboru tak netradičního složení jako jsou dívky se saxofony. Jestli jsou při dalekých cestách hrdí na svůj kraj, ve kterém žijí. Zda pociťují radost z hudby, cestování a poznávání nových míst a osobností. Otázka byla polootevřená, nabízela možnost k doplnění o vlastní pocity. Odpovědi jsem sumarizovala nejprve podle počtu respondentů a podle označených variant (viz Tabulka č. 3). V další tabulce pak jsou znázorněny počty hodnotových vlastností, které členové různými kombinacemi označili (viz Tabulka č. 4).

Tabulka č. 3 Co pro Tebe především znamená vystupování na koncertech? (podle počtu členů).

jednotlivé odpovědi nebo kombinace odpovědí	počet členů
hrdost z reprezentace, výjimečnost sax. souboru, radost z hudby, cestování a poznávání	12
cestování a poznávání nových míst a osobností	9
výjimečnost sax. souboru, cestování a poznávání	3
radost z hudby	3
radost z hudby, cestování a poznávání	2
výjimečnost souboru	2
hrdost z reprezentace, výjimečnost sax. souboru, zodpovědnost	1
výjimečnost sax. souboru, radost z hudby, samostatnost, sebevědomí	1
celkem	33

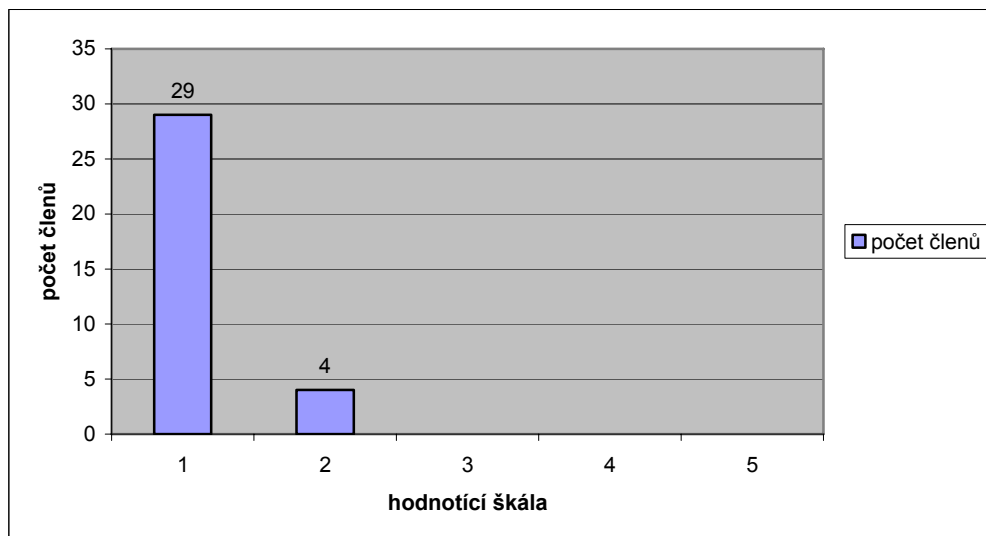
Tabulka č. 4 Co pro Tebe především znamená vystupování na koncertech? (podle jednotlivých odpovědí).

	počet odpovědí
cestování, poznávání nových míst, osobností	24
výjimečnost dívčího saxofonového orchestru	18
radost z hudby	16
hrdost z reprezentace regionu, státu	13
jiné - samostatnost	1
sebevědomí	1
zodpovědnost	1
celkem	74

OTÁZKA č. 15

Vyhodnocení předchozích otázek předesílá, že téměř všichni oslovení respondenti se cítí v souboru spokojení, využítí a vnitřně naplněni. Prostřednictvím škálové otázky jsem chtěla zjistit, jak by dívky a chlapci ohodnotily přínos práce a působení v souboru pro jejich vlastní život, do jaké míry se cítí obohaceni dojmy, poznatky a zkušenostmi. Protože jde o studující děti a mládež, využila jsem nabídky hodnocení používané při známkování ve škole. Znamku 1 udělilo 29 členů, znamku 2 vybrali 4 členové. Hodnocení nižšími známkami se nevyskytlo (viz Graf č. 12).

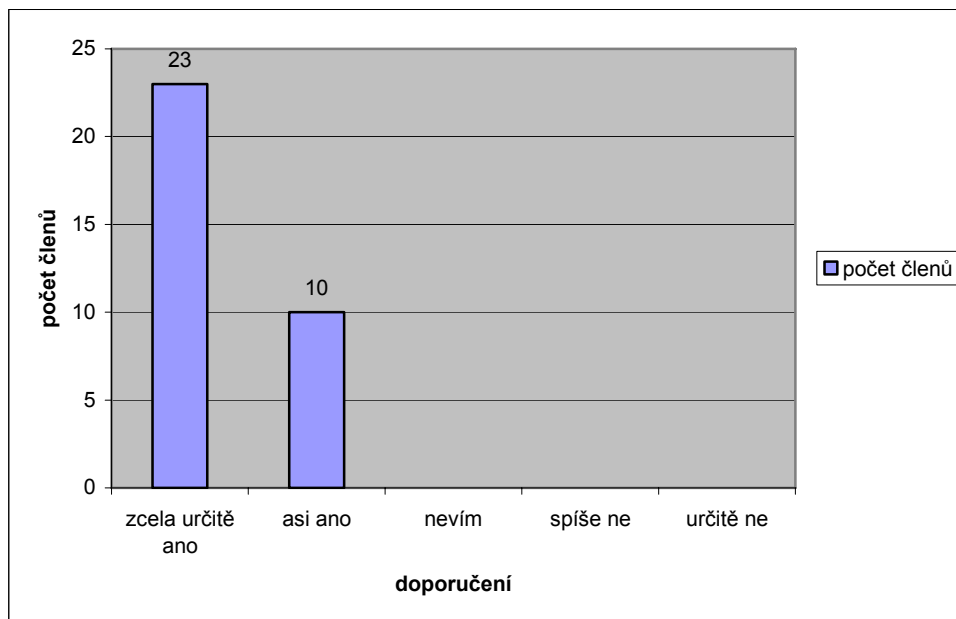
Graf č. 12 Je pro Tebe působení v orchestru přínosné, obohacující?

OTÁZKA č. 16

Závěrečná otázka měla být jakýmsi celkovým vyhodnocením veškerého přínosu využívání volného času stráveného v Dívčím saxofonovém orchestru pro jeho členky a členy. Chtěla jsem zjistit, jestli by tito mladí lidé na základě vlastní spokojenosti (nebo nespokojenosti) jako budoucí rodiče viděli (neviděli) na stejném místě rádi své potomky. Varianta uzavřené odpovědi se mi v tomto případě zdála příliš omezující a svazující, proto jsem zvolila škálovou řadu pro výběr odpovědi. Všichni respondenti volili z pozitivních odpovědí, zcela určitě by svým dětem podobnou činnost doporučila 23, asi ano 10 respondentů. Považuji to za velmi uspokojivé zjištění výsledků dotazníkového šetření.

Graf č. 13 Domníváš se, až se v budoucnu dostaneš do pozice rodiče, že bys podobnou činnost doporučil/-a svým dětem?

5.4 Závěrečné vyhodnocení dotazníku

Závěrečným shrnutím je zřejmé, že všichni členové se cítí obohaceni o nové zkušenosti, nová místa, zážitky, dojmy, které využitím svého volného času v saxofonovém orchestru získali. Moje hypotéza stanovená na začátku výzkumu se potvrdila.

Dodatečně jsem se ještě na základě ústního sdělení od dívek ze souboru dozvěděla (nutno dodat, že šlo především o ty nejstarší), že jim činnost v souboru dodává intenzivnější vnímání hudby, nabíjí je pozitivní energií, mohou lépe ocenit práci jiného. Velmi si cení pocitu samy ze sebe, vytkly si cíl, že se naučí hrát. Vydaly se za jeho splněním a podařilo se jim ho dosáhnout.

Osobně toto příkládám na účet skvěle odvedené práci Vladimíra Schlimbacha. Navíc považuji tuto bezprostřední informaci jako naprostý důkaz pozitivního přínosu souboru pro jeho členy. Dívky mohly odpovědět pouze na otázky v dotazníku, přesto ale považovaly za vhodné se podělit o své další poznatky, které v dotazníku nebyly blíže specifikovány.

ZÁVĚR

Svou bakalářskou prací jsem chtěla upozornit na důležitost zapojení dětí a mládeže do zájmových kroužků. Prostřednictvím vhodně vybraných zájmových aktivit vedených za dohledu erudovaného pracovníka, dobře organizačně a motivačně zajištěných a vykonávaných na základě dobrovolnosti, tvoří širokou nabídku možností pro rozvoj všestranně rozvinutého jedince.

K tomu je nezbytná i osobnost organizátora volného času. Jako skvělého organizátora a člověka zapáleného pro práci s dětmi vidím Vladimíra Schlimbacha. Je to muž s velkým nadšením, kterému jde především o spokojenost mladých lidí. Dívky a chlapce vede k iniciativě, činorodosti, prospěšnosti, k zájmu o kulturu, tradice a především o hudbu. Jejím prostřednictvím lze vyjadřovat vlastní pocity, myšlenky, uvolnit se, relaxovat a odpočívat. Dá se říct, že hudbě a výchově k ní zasvětil převážnou část svého života. Nadále učí hře na saxofon další a další dívky, trpělivě vysvětluje a učí noty, držení nástroje, postoje, správný nátisk rtů a správné dýchání při hře na saxofon. Neodrazuje ho ani čas věnovaný dívkám, které po pár měsících odešly. Nepovažuje to za marnost. Říká, že je rád i za to málo, čím jim za tu krátkou dobu mohl být prospěšný. Vladimír Schlimbach je člověk, který nemyslí na sebe, na svůj prospěch, jde mu o duchovní hodnoty předané mladé generaci. Jemu samotnému je nejvyšší odměnou za vynaloženou práci úsměv a spokojenost jeho svěřenkyň.

Pro dětský věk a období dospívání je charakteristická touha poznávat, hledat, zviditelňovat se, vyniknout. Mladí lidé hledají inspiraci a vzory u dospělých lidí, u vrstevníků a to jak negativní tak i pozitivní. Je na nás dospělých, abychom jim nabídli co nejvíce právě těch pozitivních a cíleným a záměrným formováním osobnosti dětí a mládeže ve volnočasových aktivitách získávali novou generaci lidí činorodých a aktivních. A že tyto aktivity opravdu mají svůj smysl, jsem si ověřila v této práci.

Domnívám se, že jsem splnila stanovené cíle své bakalářské práce. Zapojení dítěte do kvalitní volnočasové aktivity (zde hudebního souboru) má skutečně pozitivní vliv na jeho život. Nejen ten současný. Toto se potvrdilo prostřednictvím rozhovorů s bývalými členkami souboru. Obě respondentky uvedly, že vztah k hudbě jim přinesl spoustu nových možností a zážitků. Pochopily, co to je mít cíl a jít za jeho dosažením. Poznaly, co znamená být úspěšný, prospěšný a dělat jiným lidem radost.

Lze konstatovat potvrzení stanovené hypotézy H1, že převážná část členek a členů Dívčího saxofonového orchestru Luhačovice je velmi spokojená s využitím svého volného času v tomto souboru. Cítí se obohaceni o nové zkušenosti, nová místa, zážitky, dojmy, které využitím volného času v saxofonovém orchestru získali. Naučili se větší samostatnosti a zodpovědnosti nejen sami za sebe, ale v tomto případě i za kolektiv. Dokázali si úspěšněji zorganizovat čas, lépe se soustředit na práci, separovat důležité a nedůležité věci.

Stejně tak se potvrdila i hypotéza H2, že na základě vlastních pozitivních zkušeností by v budoucnu až se sami ocitnou v pozicích rodičů podobnou činnost rádi umožnili i svým dětem. Mladí lidé, které jsem dotazníkem oslovila, na základě vlastní zkušenosti potvrdili, že využívání volného času smysluplnými činnostmi je pro ně přínosné a obohacující.

Považuji to za velmi cennou devizu, kterou si sebou nesou do dalšího života. Touhu realizovat se a být prospěšný sobě, přátelům, okolí i společnosti jistě budou předávat dál svým potomkům. Snad jim postoupí stejně cenné zkušenosti, kterým je Vladimír Schlimbach naučil a stále učí. A budou vzpomínat na něho a nezapomenutelné roky strávené pod jeho taktovkou s takovou hrdostí a vděčností jako obě ženy, které jsem zmínila ve své práci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAČKOROVÁ, E. Rodina jako místo odevzdávání hodnot. [CD-ROM]. In *Hodnoty a výchova*. ŠIMONÍK, O., HORKÁ, H., STŘELEC, S. (ed.). Brno: Katedra pedagogiky PdF MU v Brně, 2007. ISBN 978-80-86633-78-7.
2. FROMM, E., *Mít nebo být?* 1. vyd. Praha: Naše vojsko, s. p., 1992. ISBN 80-206-0181-3.
3. FULKOVÁ, E. Volný čas a zájmová činnost žiaků středních škol v současnosti. In *Pedagogika volného času – teorie a praxe*. Kratochvílová (ed.). Trnava: Vydavatelství Trnavské univerzity, 2008. ISBN 978-80-8082-171-5.
4. HÁJEK, B.; HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Pedagogické ovlivňování volného času. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
5. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. a kol. Školní družina. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
6. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
7. HORKÁ, H. Hodnotová kompetence jako jádro pedagogických kompetencí učitelů 1. stupně základních škol. [CD-ROM]. In *Hodnoty a výchova*. ŠIMONÍK, O.; HORKÁ, H.; STŘELEC, S. (ed.). Brno: Katedra pedagogiky PdF MU v Brně, 2007. ISBN 978-80-86633-78-7.
8. KAŠPÁRKOVÁ, S. Hodnotová výchova v průřezových tématech RVP ZV. [CD-ROM]. In *Hodnoty a výchova*. ŠIMONÍK, O.; HORKÁ, H.; STŘELEC, S. (ed.). Brno: Katedra pedagogiky PdF MU v Brně, 2007. ISBN 978-80-86633-78-7.
9. KAVANOVÁ, A.; CHUDÝ, Š. *Výchova a volný čas*. 1. vyd. UTB Zlín, 2005.
10. KOZÁNKOVÁ, M. Za luhačovické dívky se saxofony může Karel Vlach. *Lázeňské listy*. Č. 3, roč. V. Luhačovice: Lázně Luhačovice, 2001.
11. KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2001. ISBN 80-214-1844-3.
12. LÝSEK, F. *Metodika hudební výchovy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

13. MASARIKOVÁ, A. Kompetencie pedagoga volného času. In *Pedagogika volného času – teória a prax*. KRATOCHVÍLOVÁ, E. (ed.). Trnava: Vydavateľstvá Trnavskej univerzity, 2008. ISBN 978-80-8082-171-5.
14. MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0332-7.
15. PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
16. PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. 1. vyd. Praha: ISV-nakladatelství, 1997. ISBN 80-85866-23-4.
17. PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. 1. vyd. Praha: Amonium servis, 1995. ISBN 80-85498-27-8.
18. PILKA, J. *Setkání s hudbou*. 1. vyd. Praha: X-Egem, s.r.o., 2003. ISBN 80-7199-072-8.
19. SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy 2*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 15-352-84.
20. SMÉKAL, V. Hodnoty a jejich zjišťování v psychologii. [CD-ROM]. In *Hodnoty a výchova*. ŠIMONÍK, O.; HORKÁ, H.; STŘELEČEK, S. (ed.). Brno: Katedra pedagogiky PdF MU v Brně, 2007. ISBN 978-80-86633-78-7.
21. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
22. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE

23. *ČESKÁ RADA DĚTÍ A MLÁDEŽE*. [online]. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.crdm.cz>>
24. *MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY*. [online]. [cit. 2008-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez>>
25. *MLÁDEŽ A VOLNÝ ČAS*. [online]. [cit. 2009-03-15] Dostupný z WWW: <http://www.rdmkv.cz/dokumenty/006/koncepce_statni_politiky_pro_oblast_deti_a_mladeze_na_obdobi_2007_2013.pdf>
26. *HISTORIE VOLNÉHO ČASU*. [online]. [cit. 2009-02-01] Dostupný z WWW: <http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_0dpocinek.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AIDS	Acquired Immunodeficiency Syndrome (Syndrom syndrom získaného selhání imunity)
ČR	Česká republika
ČRDM	Česká rada dětí a mládeže
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	Nestátní neziskové organizace
YMCA	Young Men's Christian Association (Křesťanské sdružení mladých mužů)
YWCA	Young Women's Christian Association (Křesťanské sdružení mladých žen)
ZUŠ	Základní umělecká škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Pohlaví, věk.....	52
Tabulka č. 2 Hraješ v orchestru na nástroj nebo zpíváš?.....	53
Tabulka č. 3 Co pro Tebe především znamená vystupování na koncertech? (podle počtu členů).	61
Tabulka č. 4 Co pro Tebe především znamená vystupování na koncertech? (podle jednotlivých odpovědí).	61

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Kolik let jsi členem/-kou orchestru?.....	53
Graf č. 2 Hraješ v orchestru na nástroj nebo zpíváš?	53
Graf č. 3 Kdo nebo co Tě k činnosti v orchestru přivedlo?	54
Graf č. 4 Uměl/-a jsi již dříve hrát na nástroj?	55
Graf č. 5 Věnoval se hře na nástroj někdo z Tvého blízkého okolí?	56
Graf č. 6 Ovlivnilo Tě to při rozhodování vstoupit do souboru?.....	56
Graf č. 7 Hraješ, zpíváš s radostí i doma nebo jen na společných vystoupeních?.....	56
Graf č. 8 Znáš důvod brzkého odchodu bývalých členů ze souboru?	57
Graf č. 9 Jakou hudbu nejraději posloucháš?	58
Graf č. 10 Přispělo u Tebe působení v souboru k hlubšímu vnímání a prožívání hudby?	59
Graf č. 11 S organizací a náplní činnosti v souboru jsi spokojený/-á?.....	60
Graf č. 12 Je pro Tebe působení v orchestru přínosné, obohacující?	61
Graf č. 13 Domníváš se, až se v budoucnu dostaneš do pozice rodiče, že bys podobnou činnost doporučil/-a svým dětem?.....	62

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I. Z fotoalba Vladimíra Schlimbacha

Příloha P II. Rozhovor

Příloha P III. Dotazník

PŘÍLOHA P I: Z FOTOALBA VLADIMÍRA SCHLIMBACHA

Obrázek č. 1 Mariánské Lázně, rok 1997

Obrázek č. 2 Pražský hrad, rok 2006

Obrázek č. 3 Pražský hrad, rok 2006

Obrázek č. 4 Pražský hrad, rok 2006

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR

1. Jak a kdy ses dostala do souboru?
2. Čím jsi v souboru začínala?
3. Kdy jsi skončila?
4. Která vystoupení patří k nezapomenutelným?
5. Jak na vás reagovali diváci?
6. Pobyty v zahraničí byly výletem nebo spíše usilovnou prací?
7. Jak o vás bylo postaráno, co se týká zázemí v cizině?
8. Ovlivňoval činnost v orchestru i školní prospěch?
9. Co se týká finanční stránky, byla činnost v souboru pro jeho členy, potažmo rodiče, nákladná?
10. Byly nebo jsou členy souboru i Tvoje děti?
11. A celkové hodnocení Tvé hudební kariéry v Dívčím saxofonovém orchestru?

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK

Vážené členky, vážení členové saxofonového souboru,
obracím se na Vás s prosbou o anonymní vyplnění dotazníku, jehož výsledky použiji při
zpracování bakalářské práce o Dívčím saxofonovém orchestru Luhačovice.
Předem děkuji za Vaši spolupráci.
Dana Musilová, studentka Fakulty humanitních studií, UTB Zlín

DOTAZNÍK

1. Jsi žena (dívka) nebo muž (chlapec) ?

2. Tvůj věk
 8 - 9
 9 - 10
 11 - 12
 13 - 14
 15 - 16
 16 - 17
 18 - 19
 20 - 21
 22 a více

3. Kolik let jsi členkou/členem orchestru?

4. Hraješ v orchestru na nástroj nebo zpíváš?
 hraju
 zpívám
 hraju i zpívám

5. Kdo nebo co Tě k činnosti v orchestru přivedlo?
 rodiče
 kamarádka, kamarád
 sama, sám
 jiný důvod (uved' jaký)

6. Uměl/uměla jsi dříve hrát na nástroj?
 ano, již dříve jsem hrála/hrál na

- ne, nehrála/nehrál jsem

7. Než jsi přišla/přišel do souboru, věnoval se hře na hudební nástroj i někdo z Tvého
nejbližšího okolí?
 ano (pokud ano, pokračuj otázkou č. 8)
 ne, nikdo (pokud ne, pokračuj otázkou č. 9)

8. Ovlivnilo Tě to při rozhodování, jestli se máš do souboru přihlásit?
 ano, ovlivnilo
 ne, neovlivnilo

9. Hraješ na nástroj s radostí i doma nebo jen na společných vystoupeních?
 i sama/sám doma
 jen na společných vystoupeních
10. Některé kamarádky ze souboru po krátkém působení odešly, znáš důvod odchodu?
 neznám
 znám (pokud můžeš, uveď)
 hra na saxofon nesplnila jejich očekávání
 nebyly ochotné chodit na zkoušky a trénovat, chtěly pouze vystupovat
 jiný důvod
11. Jakou hudbu nejraději posloucháš?
 střední proud uváděný v celoplošných rádiových stanicích
 vážnou hudbu
 hard rock, metal
 lidovou hudbu
 jinou, uveď jakou
12. Přispělo působení v souboru k tomu, že jsi začala/začal hudbu více vnímat a hlouběji prožívat?
 ano
 ne
 nevím
13. S organizací a náplní činnosti v souboru jsi spokojená/spokojený?
 ano, vyhovuje mi
 nevím, je mi to jedno
 ne, asi odejdu
14. Vystupování na domácích nebo zahraničních koncertech pro tebe znamená především:
 hrdost z reprezentace svého regionu, státu
 výjimečnost dívčího souboru
 radost z hudby
 cestování, poznávání nových míst, osobností
 jiné (uveď)
15. Je pro tebe působení v orchestru přínosné, obohacující o nové poznatky, dojmy, pocity a zkušenosti? (ze stupnice vyber hodnotu jako při známkování ve škole)
 1 2 3 4 5
16. Kdyby se v budoucnu podobná možnost naskytla Tvým dětem, doporučila/doporučil bys jim ji?
 zcela určitě ano
 asi ano
 nevím
 spíše ne
 určitě ne